

Raportul
privind realizarea prevederilor Programului național de prevenire și control al bolilor
netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027

Nr. crt.	Acțiunile întreprinse pentru realizarea obiectivelor	Termen de realizare	Instituție responsabilă	Costuri	Activități și indicatori realizați
Obiectivul general 1. Consolidarea mecanismului de coordonare și elaborarea de politici informate de evidențe în diferite sectoare pentru a accelera răspunsul național pentru prevenirea și controlul BNT					
Obiectivul specific 1.1. Consolidarea capacităților de coordonare intersectorială pentru prevenirea și controlul BNT la nivel național și teritorial					
1.1.1	Asigurarea funcționalității Consiliului național de coordonare (CNC) a Programului ca mecanism intersectorial de coordonare pentru implementarea acțiunilor de prevenire a bolilor netransmisibile și a factorilor de risc, inclusiv a determinantilor sociali	2023-2027	Direcția politici în domeniul sănătății publice și urgențe în sănătatea publică (DPDSPUSP) Agenția Națională pentru Sănătate Publică (ANSP) – secretariatul CNC		<i>Indicator realizat</i> La data de 30 mai 2023 a fost organizată prima ședință de lucru a Consiliului național de coordonare a Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, în cadrul căreia au fost abordate subiectele cu privire la rolul Consiliului coordonator, obiectivele generale ale programului, consolidarea măsurilor în controlul tutunului și realizarea agendei UE în acest domeniu.
1.1.2	Elaborarea unui ghid de orientare privind coordonarea și implementarea acțiunilor de prevenire și control al BNT.	Trimestrul III 2023	DPDSPUSP, ANSP în colaborare cu Proiectul moldo-elvețian „Viața sănătoasă: reducerea poverii BNT”		<i>Indicator parțial realizat</i> În scopul reducerii poverii bolilor netransmisibile în Republica Moldova prin consolidarea capacităților sistemului de sănătate și a mecanismului de coordonare intersectorial a fost aprobat Ordinul Ministrului Sănătății nr. 1095/2023. Prezentul Ordin prevede Planul de acțiuni, metodologia de monitorizare și raportare privind implementarea Programului. Proiectul Ghidului pentru elaborarea Planului teritorial de acțiuni

			(în continuare - Proiectul <i>Viață Sănătoasă</i>)		pentru implementarea Hotărârii Guvernului nr.129/2023 a fost elaborat și consultat cu Centrele de Sănătate Publică (CSP) teritoriale și transmis Ministerului Sănătății pentru aprobare.
	Elaborarea ghidului de orientare privind implementarea la nivel teritorial a acțiunilor de promovare a sănătății	Trimestrul IV 2023	ANSP în colaborare cu Proiectul <i>Viață Sănătoasă</i>		La proiectul Ghidului de orientare privind implementarea la nivel teritorial a acțiunilor de promovare a sănătății a fost revizuit termenului de elaborare pentru trim. III anul 2024.
1.1.3	Sporirea capacităților managerilor din sistemul de sănătate și a altor sectoare relevante pentru identificarea necesităților, planificarea, implementarea și evaluarea acțiunilor de promovare a sănătății și prevenirea BNT	2023-2027	Direcția politici în domeniul managementul ui personalului medical(DPD MPM), DPDSPUSP, USMF „Nicolae Testemițanu” ANSP, Școala de Management în Sănătate Publică(ȘMSP), centrele de excelență în colaborare cu Universitatea Tehnică din Moldova (UTM), Academia de Administrare Publică (AAP) de comun cu	961 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2023 în conformitate cu Programul formării profesionale continue a medicilor și farmaciștilor, în cadrul USMF „Nicolae Testemițanu” la disciplina de Igienă au fost organizate cursuri de Educație medicală continuă la următoarele subiecte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bolile netransmisibile supraveghere și control (16.01-03.02.23) au participat – 9 persoane. 2. Promovarea Sănătății și schimbare de comportament (13.03-31.03.23) -8 persoane. 3. Supravegherea sănătății în relație cu factorii de mediu (11.09-29.09.23), - 14 persoane. 4. Supravegherea de Stat în Sănătate publică (02.10-20.10.23) -5 persoane. <p>Totodată, în baza Dispoziției MS nr.75 din 10.02.2023 au fost instruiți specialiștii din sănătatea publică, asistența medicală primară, reprezentanții Autorității Publice Locale (APL) din diferite sectoare (educație, socială, cultură etc.), membrii ai Consiliilor teritoriale de sănătate publică din 7 raioane (Dondușeni, Rîșcani, Nisporeni, Dubăsari, Basarabeasca, Ceadr – Lunga și Comrat) – 261 mii lei</p> <p>În baza profilului de sănătate au fost organizate instruirii și implementate Planuri de Acțiuni în 7 raioane pilot cu realizarea acțiunilor de informare și comunicare a populației generale precum și instruirea persoanelor cu risc sporit de BNT - 700 mii lei.</p>

			partenerii de dezvoltare		
1.1.4	Dezvoltarea și revizuirea odată la 5 ani a profilurilor de sănătate teritoriale, inclusiv gestionarea prin sistemul integrat.	2023-2027	ANSP (subdiviziunile teritoriale) în colaborare cu Autorități Publice Locale (APL) și cu partenerii de dezvoltare	201 mii lei	Indicator realizat Pe parcursul anului 2023, 7 raioane (Dondușeni, Rîșcani, Nisporeni, Dubăsari, Basarabeasca, Ceadîr – Lunga și Comrat) au elaborat Profilurile de sănătate, scopul cărora este evaluarea stării de sănătate a populației, planificarea și implementarea intervențiilor de sănătate publică bazate pe evidențe, susținut de Proiectul Viață Sănătoasă - 201 mii lei Totodată, menționăm, că anual toate Centrele de Sănătate Publică, colectează și analizează datele statistice privind morbiditatea și mortalitatea prin bolile netransmisibile, la nivel teritorial.
1.1.5	Dezvoltarea cadrului normativ pentru asistența integrată la nivel de prevenire, monitorizare și suport de durată a persoanelor cu BNT și necesități complexe, inclusiv: - regulamentul privind integrarea serviciilor comunitare; - ghid de implementare a serviciilor medico – sociale la nivel de comunitate etc.	2023-2027	Direcția generală politică în domeniul serviciilor medicale integrate (DGPDSMI), secția politică în domeniul asistenței primare și comunitare (SPDAPC) în colaborare cu Proiectul Viață Sănătoasă, cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, cu APL și alte		Indicator realizată parțial Pe parcursul anului 2023 a fost elaborat proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire asistență comunitară integrată, care a fost plasat pentru consultări publice, https://particip.gov.md/ro/document/stages/consultari-publice-privind-elaborarea-proiectului-de-hotarare-a-guvernului-pentru-aprobarea-regulamentului-cu-privire-la-asistenta-comunitara-integrata/10537 Elaborarea Ghidului de implementare a serviciilor medico – sociale la nivel de comunitate este prevăzut pentru anii următori

			autorități relevante.		
Obiectivul specific 1.2. Mobilizarea resurselor durabile în colaborare cu ministerele și organizațiile relevante					
1.2.1	Identificarea surselor de finanțare pentru implementarea acțiunilor de prevenire și control a BNT	anual	Direcția politici de buget și asigurări medicale (DPBAM)		Indicator realizat În anul 2023, au fost depuse eforturi majore pentru a identifica surse de finanțare, care au permis implementarea acțiunilor de prevenire și control a BNT. Printre cele mai importante fiind Compania națională de Asigurări în Medicină(CNAM) și Proiectul <i>Viață Sănătoasă</i> .
1.2.2	Instruirea actorilor locali privind elaborarea propunerilor de finanțare și implementarea proiectelor de promovare a sănătății și prevenirea BNT la nivel comunitar	2023-2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Proiectul <i>Viață Sănătoasă</i> , cu ONG	2,1 mln lei.	Indicator realizat La nivel local, aproximativ 362 de persoane din 14 comunități pilot ai Proiectului <i>Viață Sănătoasă</i> , au participat la evaluarea nevoilor locale de promovare a sănătății, utilizând metodologia participativă de cartografiere a activelor. 56 de reprezentanți ai APL și ONG-uri și-au consolidat capacitățile în domeniul elaborării proiectelor de promovare a sănătății, în cadrul a două cursuri de formare. În perioada aprilie - septembrie 2023 în aceste localități au fost implementate proiecte comunitare de promovare a sănătății (până la 100 mii lei). Obiectivele tuturor proiectelor mici au vizat îmbunătățirea cunoștințelor și a stilului de viață al populației adulte prin realizarea de activități informaționale; activități sportive; cursuri de master de gătit și dotarea de spații exterioare și interioare pentru sporturi în timpul liber. În total, prin aceste mici proiecte au fost dotate 11 spații exterioare și 3 săli interioare cu echipamente sportive și realizate 74 de activități – 2,1 mln lei.
1.2.3	Aplicarea la fondurile UE, OMS în domeniul sănătății care abordează BNT și factorii de risc ale acestora precum „orașe sănătoase”,	2023-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare		Indicator realizat În perioada de referință s-au depus eforturi majore pentru atragerea fondurilor UE, care au permis extinderea rețelei „Școli care promovează sănătatea”(ȘPS) cu alte 37 de instituții de învățământ

	„școli care promovează sănătatea”, „promovarea sănătății la locul de muncă” etc.				(în total fiind 79 de ȘPS), în special cu suportul fundației Suedeze ” ERIKS Development Partner (ERIKS) ”.
Obiectivul specific 1.3. Facilitarea mobilizării sociale, participarea sporită a societății civile și a organizațiilor neguvernamentale					
1.3.1	Fortificarea capacităților echipelor multidisciplinare în realizarea acțiunilor integrate la nivel local privind acordarea serviciilor de prevenire, monitorizare și suport de durată a persoanelor cu BNT și necesități complexe.	2023-2024	DPDSMI, Secția politici în domeniul asistenței medicale primare și comunitare (SPDAPC), DPDSPUSP, ANSP/CSP în colaborare cu APL	3,5 mln lei	<p>Indicator realizat</p> <p>1. La data de 7 iunie 2023 a fost organizat Dialogul de Politici: Asistența Integrată durabilă în contextul sistemelor în schimbare, cu participarea reprezentanților autorităților centrale și locale din domeniile Asistenței Medicale Primare (AMP), Sănătății Publice, Asistenței Sociale și Autorităților Publice Locale, mediilor academice și organizațiilor internaționale și donatoare (Ordinul Ministrului Sănătății nr. 401 din 04 mai 2023), în total 90 persoane. Mesajele și recomandările cheie au fost documentate din Dialogul de Politici și validate de Ministerul Sănătății – 300 mii lei.</p> <p>2. A fost revizuit Ordinul Ministrului Sănătății nr.157 din 5 martie 2014 cu privire la organizarea activității Asistentului Medical Comunitar (AMC). De asemenea a fost elaborat Standardul ocupațional al AMC, evaluat și validat în cadrul Comisiei de evaluare și validare conform Ordinului CEMF „Raisa Pacalo ” nr. 154-AC din 26 iunie 2023 și coordonat de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale în data de 26 decembrie 2023. A fost stabilită comunicarea cu Compania Națională de Asigurări în Medicină (<i>în continuare-CNAM</i>) privind consultarea și evaluarea documentației tehnice aferente procesului de dezvoltare a modului IT AMC pe platforma Sistemului informațional automatizat Asistența Medicală Primară (SIA AMP) (06 martie 2023).</p> <p>3. A continuat extinderea implementării modelelor de Asistență Comunitară Integrată în 15 raioane folosind modelele deja dezvoltate, facilitatorii naționali și locali și experiențe practice din alte raioane pilot.</p> <p>4. A fost consolidată capacitatea echipelor multidisciplinare raionale și comunitare, factori de decizie și practicieni, reprezentanți ai sectoarelor de asistență medicală primară, sănătate</p>

				<p>publică, asistență socială, APL I și II, ONG prestatoare de servicii, inclusiv îngrijiri medicale și sociale, societatea civilă (voluntari și membri ai comunității), după cum urmează:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atelier de formare a formatorilor în asistență medicală comunitară și în asistența comunitară integrată organizat în 21, 23 februarie (Ordinul Ministrului Sănătății nr. 84-d din 17 februarie 2023) în pregătirea instruirilor sectoriale și multidisciplinare în 8 raioane faza II anul 3 (Ocnița, Soroca, Drochia, Sângerei, Șoldănești, Călărași, Anenii Noi, Hâncești), în total 30 persoane. - Atelier privind consolidarea abilităților practice ale asistenților medicali comunitari s-a desfășurat în 8 raioane din faza II anul 3 în perioada 27 februarie - 23 martie 2023 pentru managerii IMSP CS (43 persoane), medici de familie (131 persoane), asistenți medicali (266 persoane) și asistenți medicali comunitari (76 persoane) (Ordinul Ministrului Sănătății nr. 102-d din 23 februarie 2023), în total 516 persoane. - Atelierul de Introducere în Asistența Integrată pentru 24 echipe multidisciplinare (8 echipe raionale și 16 comunitare) din Ocnița, Soroca, Drochia, Sângerei, Șoldănești, Călărași, Anenii Noi, Hâncești, în perioada 09-31 martie 2023 (Ordinul Ministrului Sănătății nr. 78-d din 14 februarie 2023). În total au fost instruite 170 de persoane, reprezentanți ai APL I și II, sănătate publică, asistență medicală primară, asistență socială, societatea civilă, ONG. <p>În perioada aprilie – septembrie 2023, aceste echipe multidisciplinare au fost susținute în elaborarea Planurilor de acțiuni pentru integrarea serviciilor de asistență comunitară (în total 16), pentru persoanele cu boli netransmisibile, cu nevoi și vulnerabilități multiple</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atelier privind consolidarea abilităților practice ale asistenților medicali comunitari s-a desfășurat în 7 raioane din faza II anul 4 în perioada 18-26 septembrie 2023 pentru
--	--	--	--	--

				<p>managerii IMSP CS (18 persoane), medici de familie (58 persoane), asistenți medicali (68 persoane) și asistenți medicali comunitari (56 persoane) (Dispoziția Ministerului Sănătății nr. 447-d din 15 septembrie 2023), în total 200 persoane.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atelier privind asistența comunitară integrată a persoanelor cu boli netransmisibile și nevoi complexe pentru 7 echipe raionale și 14 comunitare din raioanele faza II anul 4 (Donușeni, Rîșcani, Coșnița (Dubăsari), Basarabeasca, Comrat, Ceadâr-Lunga, Nisporeni) în perioada 19-29 septembrie 2023 (Ordinul Ministerului Sănătății nr. 465-d din 15 septembrie 2023), în total acoperiți 145 persoane <p>Aceste echipe multidisciplinare au fost susținute în elaborarea Planurilor de integrare a serviciilor de asistență comunitară pentru persoanele cu boli netransmisibile și vulnerabilități multiple (în total 14), în perioada septembrie-decembrie 2023;</p> <p>5. Echipele multidisciplinare din 10 raioane pilot faza II anul 2-3 în perioada 10-14 iulie 2023 (Ordinul Ministrului Sănătății nr. 347-d din 07 iulie 2023), au fost susținute în implementarea Planurilor de integrare a serviciilor de asistență comunitară pentru persoanele cu BNT și nevoi complexe în cadrul Atelierele de suport organizate pentru cu participarea reprezentanților asistență medicală primară, sănătate publică, asistență socială, APL I și II din (Cantemir, Leova, Cimișlia, Strășeni, Ialoveni, Căușeni, Telenești, Florești, Glodeni, Reșița), în total 203 persoane.</p> <p>A fost realizată procurarea de echipament pentru implementarea a 20 de Planuri de integrare a serviciilor de asistență comunitară cu costul de 1,8 mln lei (90 mii lei per comunitate) pentru procurarea echipamentului IT, medical și de reabilitare, mobilier, echipament sportiv, facilități de igienizare etc.</p> <p>A fost inițiată în septembrie 2023 și este în proces procurarea echipamentului pentru 8 raioane pentru implementarea Planurilor de integrare a serviciilor de asistență comunitară care implică organizarea activităților de prevenire și promovare a modului</p>
--	--	--	--	--

					sănătos de viață, monitorizarea și gestionarea BNT și asistența medicală și socială a persoanelor cu BNT și nevoi complexe (în total 16). Costul total al acestor 16 proiecte este de 1,4 mln lei pentru procurarea echipamentului IT, medical și de reabilitare, mobilier, echipament sportiv, facilități de igienizare etc.
1.3.2	Elaborarea ghidurilor și recomandărilor pentru autoritățile publice locale, specialiștii din domeniul social, educație, ONG-ri etc., pentru a facilita mobilizarea socială în abordarea BNT și factorilor de risc modificabili.	2023-2024	ANSP în colaborare cu USMF „Nicolae Testemițanu”		<p>Indicator realizat</p> <p>În perioada de referință în scopul reducerii factorilor de risc ai BNT și promovarea sănătății au fost elaborate ghiduri și recomandări destinate populației generale, autorităților publice locale, precum și specialiștilor din domeniul social, educație, ONG-ri etc.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Broșura sănătății” destinat adolescenților și tinerilor privind adoptarea unui mod de viață sănătos (elaborat cu suportul CNAM); 2. „Ghidul formatorului privind modelarea stilului sănătos de viață prin alimentație echilibrată și practicare zilnică a activității fizice în rândul adolescenților și tinerilor” (elaborat cu suportul CNAM); 3. „Ghidul privind consolidarea capacităților cadrelor didactice în educație pentru sănătate” (elaborat cu suportul Corpului Păcii) ; 4. Ghidul formatorului „Modelarea stilului sănătos de viață prin alimentație echilibrată și practicare zilnică a activității fizice în rândul adolescenților și tinerilor”; 5. Ghid „Rezistența la antimicrobiene: amenințare globală pentru sănătatea publică”; 6. Ghid „Organizarea alimentației copiilor din instituțiile de educație timpurie” (elaborat cu suportul Direcția generală educație, tineret și sport mun. Chișinău, ASEM, ANSP, ANSA).
1.3.3	Consolidarea capacităților coalițiilor comunitare pentru acțiuni de participare în abordarea BNT și a factoriilor determinanți, bazate pe necesități în sănătate.	2023-2024	DPDSPUSP, SPDAPC, ANSP/CSP în colaborare cu APL		<p>Indicator realizat</p> <p>În 14 localități rurale din 7 raioane pilot ai Proiectului Viață Sănătoasă, au fost create coaliții ale societății civile formate din reprezentanți ai sectoarelor de afaceri, sănătate, educație și cultură, precum și activiști civici, care în parteneriat cu APL au lucrat împreună pentru evaluarea necesităților și promovarea sănătății la nivel de comunitate. Aproximativ 56 de reprezentanți ai structurilor</p>

					publice descentralizate, primari și alți angajați ai APL-urilor comunitare au fost instruiți în domeniul „Sănătate în toate politicile”, „Comunități sănătoase”, „Dreptul la sănătate” etc.
1.3.4	Participare în realizarea activităților de consolidare a capacităților resurselor umane în domeniul marketingului social.	2023-2027	USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu USM, UTM.	156 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>Pentru realizarea activităților de consolidare a capacităților resurselor umane în domeniul marketingului social au fost organizate două ateliere de instruire:</p> <p>1. Atelierul de instruire „Promovarea sănătății pentru schimbare de comportament prin aplicarea modelului COM-B”, desfășurat în perioada 5-9 iunie 2023 (Dispoziția MS nr. 101-d din 12.05.2023), la care au fost instruite 25 persoane – 83 mii lei.</p> <p>2. Atelierul de instruire „Elaborarea profilului de sănătate pentru supravegherea bolilor netransmisibile”, pentru specialiștii din domeniul de prevenire și control al bolilor netransmisibile din municipiile Chișinău și Bălți, teritorii administrative țintă în anul IV, faza II în colaborare cu Proiectul Viață Sănătoasă, în perioada 26 - 29 decembrie 2023, (Dispoziția MS nr. 663-d din 15.12.2023), la care au participat 21 persoane- 73 mii lei.</p> <p>Specialiștii din cadrul USMF „Nicolae Testemițanu”, au elaborat Ghidul de aplicare a marketingului social: Pentru programe de promovare a sănătății din Republica Moldova.</p>
Obiectivul general 2. Prevenirea BNT și reducerea factorilor de risc comportamentali și a celor prezenți în mediu prin crearea mediilor propice promovării sănătății, astfel încât ponderea persoanelor cu 3 și mai mulți factori de risc pentru BNT se va reduce de la 31,8% în 2021 până la 27% în 2027					
Obiectivul specific 2.1. Creșterea până la 90% până în anul 2027 a nivelului de alfabetizare în sănătate a populației și crearea oportunităților pentru responsabilizarea și angajarea cetățenilor de a întreprinde măsuri pentru promovarea sănătății și prevenirea BNT					
2.1.1	Dezvoltarea și implementarea campaniilor de comunicare și de schimbare a comportamentului, adaptate vârstei și nevoilor beneficiarilor pentru	2023-2027	DPDSPUSP, Serviciul informare și comunicare cu mass-media (SICMM) DPDSMI,	296,9 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul reducerii poverii bolilor netransmisibile și a factorilor de risc comportamentali în anul 2023 au fost realizate un șir de acțiuni de comunicare și informare, educare, mobilizare a comunității, elaborare și editare a materialelor informaționale etc. și anume:</p>

	<p>reducerea factorilor de risc a BNT prioritare și promovarea unui mod de viață sănătos.</p>		<p>CNAM, ANSP/CSP în colaborare cu Autoritățile publice centrale și locale, mass-media, ONG.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Campania de informare și comunicare în cadrul Săptămânii Internațională de conștientizare a cancerului de col uterin în perioada 23 ianuarie - 4 februarie cu genericul „Păstrează Sănătatea! Fă testul citologic! Vaccinează-te împotriva HPV! Protejează-ți viitorul!”, în conformitate cu Dispoziția ANSP nr.6-d/2023. - Campania națională de promovare a screeningului cancerului colorectal și pilotarea screeningului prin testarea iFOB în 4 localități: mun. Chișinău (sectorul Botanica), mun. Bălți, r-nul Călărași, r-nul Cahul (în perioada mai – iunie), în conformitate cu Ordinul MS nr.1030/2022. <p>Principalele activități realizate în cadrul proiectului sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elaborarea și difuzarea unui spot video privind screening-ului colorectal prin teste iFOB; - elaborarea, multiplicarea și distribuirea a 100 de postere informative; - 1000 de pliante; - 9200 de foi informative în cadrul instituțiilor medicale din regiunile pilot Chișinău, Bălți, Călărași, Cahul; - realizarea și evaluarea sondajului telefonic preconizat în cadrul proiectului; - instruirea a 345 de medici de familie din teritoriu(Bălți/Chișinău/Cahul/Călărași), medici endoscopiști și medici oncologi referitor la testare, procedura de screening, criteriile de screening. - Campania națională de depistare timpurie a cancerului mamar „Roz pentru viață – fiecare femeie contează” (în perioada octombrie - decembrie 2023), având ca scop creșterea gradului de conștientizare și depistarea precoce a afecțiunilor precanceroase și a cancerului de sân, organizată în conformitate cu Ordinul MS nr. 818/2023. - Campania la nivel local pentru schimbare comportamentelor alimentare (reducerea consumului de sare, zahăr și grăsimi trans) „Alege ce mănânci”, organizată în conformitate cu Ordinul ANSP nr.11 din 10.01.2023 – 285 mii lei.
--	---	--	--	--

				<p>- Campania de prevenire a poluării cu plastic „Susțin Moldova, Refuz Plastic, sunt Europa” (1-31 iulie) etc.</p> <p>- Campania națională „Ziua Mondială a Donatorului de Sânge”- 14 iunie, cu genericul „Donează, sânge, salvează vieți!” promovează donarea voluntară de sânge și componente sanguine. Informația despre campanie a fost plasată pe pagina instituției și pe rețele de socializare, distribuind spoturi publicitare dedicate promovării și recrutării populației pentru donarea voluntară de sânge (în conformitate cu Ordinul Ministrului Sănătății nr.442/2023).</p> <p>- Campania națională cu genericul „Prevenirea traumatismelor și siguranța copiilor în trafic” ediția II. Departamentul Medicină Preventivă în parteneriat cu Inspectoratul Național de Securitate Publică și OMS în perioada 20-26 noiembrie 2023 au organizat activități interactive (întrebări blitz, ghicitori, jocuri, elaborate și au distribuit câte 2000 de exemplare pliante, carnete, semne de carte)iar în final mai mult de 5000 copii la nivel național au fost instruiți privind siguranța în trafic.</p> <p>Potrivit datelor oferite de către CNAM, pentru anul 2023 ca urmare a concursurilor desfășurate au fost acceptate spre finanțare 7 proiecte/campanii, în sumă totală de 6 959,5 mii lei, dintre care:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Fortificarea sănătății prin menținerea igienei” implementat de către IMSP „Policlinica Stomatologică Republicană” în valoare de 1 000,0 mii lei; - „Prevenirea riscurilor de îmbolnăvire cauzate de consumul de alcool și produse noi de tutun” de către IMSP „Centrul de Sănătate Călărași” în sumă de 1 551,1 mii lei; - „Dezvoltarea rezilienței la tinerii din Republica Moldova prin formarea obiceiurilor alimentare sănătoase și de adoptare a modului activ de viață: PROACTIV” implementat de către Asociația Obștească „Principii Sănătoase” în valoare de 1 935,6 mii lei; - Campania „Securitatea la trafic înseamnă viață” implementată de către Asociația Obștească „Aripi de Viață” în sumă de 214,4 mii lei; - Campania „Profilaxia și prevenirea riscurilor de traumatizare, deces a populației, în special a copiilor și adolescenților ca urmare
--	--	--	--	---

					<p>a accidentelor rutiere” implementat de către IMSP „Centrul de Sănătate Călărași” în sumă de 194,6 mii lei;</p> <p>- Campania „Informăm! Acționăm! Prevenim!” implementat de către Asociația Obștească „Automobil Club din Moldova” în sumă de 214,4 mii lei.</p> <p>Datele privind contractele de finanțare a campaniilor de profilaxie pot fi vizualizate la următoarea adresă web: http://www.cnam.md/index.php?page=337&.</p> <p>Finanțarea activităților de promovare a unui mod de viață sănătos, de profilaxie și prevenire a riscurilor de îmbolnăvire constituie una din direcțiile de utilizare a mijloacelor financiare acumulate în fondul măsurilor de profilaxie.</p>
2.1.2	Realizarea acțiunilor de sensibilizare și comunicare în cadrul evenimentelor anuale de promovare a sănătății și prevenirea bolilor: zile mondiale și naționale, săptămâni europene și lunare de profilaxie a bolilor	2023-2027	SICMM, DPDSPUSP, DPDSMI, ANSP/CSP, CNAM, IMSP republicane, teritoriale în colaborare cu Autoritățile publice centrale și locale, mass-media, ONG	1,6 mln lei	<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul sensibilizării și conștientizării populației privind reducerea factorilor de risc comportamentali, importanța adoptării unui mod de viață sănătos și întreprinderea măsurilor de depistare precoce, tratament și îngrijire a BNT, anual sunt organizate și desfășurate diferite acțiuni în cadrul zilelor mondiale, naționale, lunare și săptămâni de prevenire. Cele mai relevante evenimente organizate și desfășurate în anul 2023 au fost:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ziua Mondială fără tutun cu genericul „Avem nevoie de alimente nu de tutun” – organizată în conformitate cu Dispoziția Ministerului Sănătății nr. 283-d din 26.05.2023. 2. Ziua Mondială a Diabetului zaharat (14 noiembrie) cu genericul „Conștientizează riscul, asumă-ți responsabilitatea”, organizată în conformitate cu Dispoziția Ministerului Sănătății nr. 580 din 03.11.2023. 3. Ziua Mondială a Inimii „Să ne folosim inima pentru fiecare inimă”, organizată în conformitate cu Dispoziția Ministrului Sănătății nr.487-d din 22.09.2023. 4. Săptămâna Mondială de conștientizare a reducerii consumului de sare (15 – 21 mai) cu genericul „Schimbă-ți obiceiul de a adăuga sare în bucatele gata”, organizată în conformitate cu Dispoziția ANSP nr.99-d din 11.05.2023.

				<p>5. Săptămâna Mondială a Alăptării, a fost marcată în perioada (1- 7 august) cu sloganul „Să facem ca alăptarea în condiții de muncă să funcționeze!”, organizată în conformitate cu Dispoziția Ministrului Sănătății nr.348-d din 07.07.2023.</p> <p>6. Ziua Mondială a Sănătății - 7 aprilie 2023 cu tema: „Sănătate pentru toți”, organizată în conformitate cu Dispoziția MS nr.193-d din 04.04.2023.</p> <p>7. Ziua Mondială a Hipertensiunii Arteriale – 17 mai 2023 cu tema „Măsoară cu atenție tensiunea arterială, ține-o sub control, trăiește mai mult!”, https://ansp.md/ziua-mondiala-a-hipertensiunii-arteriale-17-mai-2023/</p> <p>8. Săptămâna Europeană a mobilității (16 – 21 septembrie) cu genericul „Eficiență energetică!”, organizată în conformitate cu Dispoziția ANSP nr.151-d din 05.09.2023.</p> <p>Cu ocazia Săptămânii Europene a Mobilității, Ministerul Mediului a organizat Conferința interministerială „Eficientizarea mobilității, căi de decarbonizare” în emisie directă, unde au fost discutate următoarele subiecte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prioritățile și politicile promovate de către minister; • Decarbonizarea sistemului de transport și rezidențial: cadrul legal și infrastructura; • Impactul sectorului transporturi asupra sănătății publice; • Securitatea în trafic; • Bune practici pentru mobilitatea urbană; • Transport electric: prezent și viitor; • Aportul partenerilor de dezvoltare pentru asigurarea mobilității urbane; • Exemple de bune practici implementate în localități; • Monitoring al calității aerului; • Impactul transportului asupra calității aerului. <p>9. Săptămâna globală de acțiuni în boli netransmisibile (14 – 21 septembrie) cu genericul: „Momentul îngrijirii este acum!”, organizată în conformitate cu Dispoziția Ministerului Sănătății nr. 461-d din 12.09.2023.</p> <p>Un eveniment important, la nivel național a fost organizarea și</p>
--	--	--	--	---

					<p>desfășurarea acțiunilor de comunicare în cadrul Expoziției internaționale specializate „MoldMedizin&MoldDent” ediția 2023, (Chișinău, 14-17 septembrie2023). În cadrul acestei expoziții au fost organizate lecții publice privind „Efectele nocive ale consumului de tutun și alcool” și „Obezitatea și rolul alimentației sănătoase”, workshop-ul pentru evaluarea parametrilor corporali individuali (IMC, greutatea ideală, circumferința abdominală, indicele abdomeno-fesier, procentul de grăsime din corp) și workshop-ul pentru promovarea alimentației sănătoase: principii de citire a etichetelor și a declarației nutriționale, alegerea produselor de la raft. Compoziția coșului alimentar sănătos. Concomitent au fost elaborate și distribuite materiale informaționale privind promovarea sănătății și prevenirea BNT (pliante, flyere) – 1,6 mln lei (Proiectul Viață Sănătoasă).</p>
2.1.3	Alfabetizarea și informarea populației referitor la reducerea factorilor de risc a BNT și promovarea unui mod de viață sănătos.	2023-2027	ANSP/CSP, IMSP teritoriale și republicane, USMF ”Nicolae Testemițanu”	295 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>Alfabetizarea în sănătate constituie una dintre prioritățile promovării sănătății la nivel global care are scopul să informeze populația și să-i împuternicească pentru adoptarea unui mod de viață sănătos. În acest scop, cu suportul Proiectului Viață Sănătoasă, din domeniul sănătate publică și medicină primară au fost selectați și pregătiți 28 de formatori locali. În perioada mai – august, formatorii locali au desfășurat seminare de informare și de alfabetizare în sănătate a populației în 21 de localități, inclusiv - 14 localități rurale. Subiectele/ modulele de informare, fiind axate pe: prevenirea diabetului zaharat, prevenirea hipertensiunii arteriale, alimentația sănătoasă și activitatea fizică, prevenirea consumului de tutun și alcool, sănătatea bărbatului și managementul stresului. În total au fost informați 4427 de persoane, inclusiv 3063 femei și 1364 bărbați – 295 mii lei.</p> <p>Fiind conștienți de faptul că prevenția este mult mai eficientă și mai puțin costisitoare decât tratamentul, atât pentru pacient, cât și pentru sistemul de sănătate în general, prevenția bolilor netransmisibile a fost una din temele prioritare pe parcursul anului 2023. Postul public de televiziune Moldova 1 a contribuit la</p>

				<p>informarea populației privind prevenția și controlul bolilor netransmisibile prin intermediul emisiunii de profil „Reporter pentru Sănătate” (program săptămânal) - https://trm.md/ro/reporter-pentru-sanatate și rubrica zilnică „Porția de Sănătate” care este difuzată în cadrul programului matinal „Bună dimineața” https://trm.md/ro/buna-dimineata.</p> <p>Pe parcursul anului 2023 în cadrul emisiunii „Reporter pentru Sănătate” au fost adăugate rubrici noi, și anume: rubrica „Esențial pentru viață”, „Medicina de prevenție” sau „Hrană sănătoasă”, în cadrul cărora s-a pus accent pe acțiuni concrete de prevenire a problemelor de sănătate. Emisiunile pot fi vizualizate la următoarea adresa web: https://moldova1.md/w/ro/8/3#list</p> <p>În cadrul emisiunilor, specialiștii au făcut recomandări pentru testele de screening la diferite tipuri de cancer etc.</p> <p>Putem afirma cu toată responsabilitatea că atât în cadrul emisiunii „Reporter pentru Sănătate”, cât și în cadrul rubricii „Porția de Sănătate” a fost oferit un volum de informații și recomandări eficient și util, care, odată aplicate, pot contribui la menținerea sănătății și prevenirea apariția bolilor netransmisibile.</p> <p>Totodată, postul public de radio <i>Radio Moldova</i> în perioada de referință a abordat pe larg teme ce țin de educația pentru sănătate, inclusiv despre prevenirea și controlul bolilor netransmisibile:</p> <ul style="list-style-type: none"> • în emisiunile gen magazin „Dimineața cu Radio Moldova” și „De la 11 la 13” este difuzată zilnic, de luni până vineri, rubrica „Doctorul familiei”, realizată de Pavel Cepraga; • în emisiunea gen magazin „Zi de zi” realizată de Galina Alcaz-Jalencu, este difuzată zilnic, de luni până vineri, rubrica „Dialoguri pentru sănătate”; • săptămânal este difuzată în direct emisiunea tematică realizată de Galina Alcaz-Jelencu, „Sănătate pentru toți” (, interactivă), <p>În corespundere cu prevederile planului de acțiuni a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, în anul 2023 universitatea a participat activ cu prezentări PPT, activități</p>
--	--	--	--	--

					<p>interactive de grup în cadrul evenimentului „Noaptea cercetătorului” organizată la 29 septembrie 2023.</p> <p>În conformitate cu datele preliminare a raportului statistic privind promovarea sănătății și educației pentru sănătate (f-50-săn), pe parcursul anului 2023 au fost efectuate la nivel național un șir de măsuri privind reducerea factorilor de risc și promovarea unui mod sănătos de viață, și anume: seminare de instruire – 1305, persoane instruite – 54 228, emisiuni televizate – 70, emisiuni radiofonice – 60, publicații în presă -86, prelegeri -5871, convorbiri – 291 672 și acțiuni organizate în comunitate – 290.</p>
2.1.4	Elaborarea ghidurilor pentru implementarea inițiativelor de „orașe/comunități sănătoase” și pentru „promovarea sănătății la locul de muncă”.	2023-2024	DPDSPUSP ANSP USMF „Nicolae Testemițanu”		<p>Indicator parțial realizat</p> <p>Pentru crearea mediilor sănătoase a fost elaborat Ghidul metodologic pentru a deveni o școală care promovează sănătatea și este în proces de elaborare a Ghidului privind dezvoltarea comunităților sănătoase - „5 pași pentru a deveni o comunitate sănătoasă”.</p>
2.1.5	Mentenanța și dezvoltarea continuă a portalului web în domeniul promovarea sănătății și reducerea riscului a BNT www.prosanatate.md	2023-2027	ANSP DPDSPUSP SICMM		<p>Indicator realizat</p> <p>Portalul www.prosanatate.md este un instrument oficial pentru promovarea sănătății, gestionat de Agenția Națională pentru Sănătate Publică prin intermediul Proiectului Viață Sănătoasă care conține informații utile pentru populație și specialiști în domeniul sănătății privind factorii de risc ai BNT, promovarea unui mod de viață sănătos, instrumente de comunicare în cadrul campaniilor de informare și comunicare, broșuri, pliante, postere elaborate în acest domeniu etc. Pe parcursul anului 2023 au fost plasate și mediatizate 38 de materiale informative (comunicare de presă, articole, evenimente, instrumente etc.) privind subiectele legate de prevenirea bolilor și adoptarea unui mod de viață sănătos.</p>
2.1.6	Informarea și consilierea copiilor, adolescenților și tinerilor privind promovarea sănătății și reducerea comportamentelor de risc	2023-2027	DGPDSMI CNAM DPDSPUSP	2 945,5 mii lei.	<p>Indicator realizat</p> <p>Adolescenții și tinerii sunt grupul cheie al populației, privind educarea și promovarea unui mod de viață sănătos. Este demonstrat faptul, că 70% dintre obiceiuri și comportamente sunt</p>

	<p>(consumul de tutun, alcool, droguri, alimentație sănătoasă, activitate fizică, etc.) inclusiv prin programe de educație de la egal la egal realizate de voluntarii, Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor, Centrelor de Tineret, Rețelei Educatorilor de la egal la egal, Corpului Păcii etc.</p>				<p>dezvoltate din copilărie și pot fi menținute pe parcursul vieții. Pentru educarea tinerilor privind promovarea unui mod de viață sănătos și reducerea riscurilor (consumul de tutun, alcool, droguri, alimentație sănătoasă, activitate fizică etc.) în perioada de referință au fost realizate un șir de acțiuni educaționale, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extinderea rețelei „Școli care promovează sănătatea”(ȘPS) cu alte 37 de instituții de învățământ (în total fiind 79 de ȘPS). Instituțiile de învățământ din cadrul acestei rețele, implementează anual un plan structurat și sistematic pentru sănătatea și bunăstarea întregii comunități școlare, axat pe o problemă prioritară de sănătate. Pentru multe instituții, această experiență a devenit o rutină zilnică, fiind exemple motivaționale pentru alte instituții de a adera la inițiativa dată. - Informarea și consilierea adolescenților și tinerilor în cadrul Clinicilor prietenoase tinerilor. - Ore de educație pentru sănătate în școli realizate de la ”egal” la ”egal”etc. <p>Astfel, potrivit datelor preliminare a raportului statistic privind promovarea sănătății și educație pentru sănătate (f-50-san) în cadrul Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor au fost informați/instruiți în diferite aspecte legate de sănătate și bunăstare circa 270 mii de adolescenți și tineri în țară.</p> <p>Pentru realizarea acestui indicator, Centrul de Sănătate Călărași a fost implementat proiectul „Prevenirea riscurilor de îmbolnăvire cauzate de consumul de alcool și produse noi de tutun” în raioanele Strășeni și Călărași. Suma pentru realizarea acestui indicator a constituit - 1 349,9 mii lei.</p> <p>Principalele realizări ale proiectului sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 7 385 de adolescenți și tineri informați despre consecințele consumului de alcool și produselor noi de tutun; - 1 016 de elevi implicați în Quiz; - organizarea ședințelor cu 266 lucrători medicali, 1551 părinți, 598 pedagogi; - organizarea a 2 flashmoburi cu implicarea a 30 de voluntari; - distribuirea a 1400 de materiale informative, difuzate spoturi
--	--	--	--	--	---

				<p>audio și video la posturile de radio, TV și mediul on-line, inclusiv publicarea a 3 materiale informative în ziarul regional „Expresul”. Materialele publicate pot fi accesate pe adresa: https://expresul.md/2023/11/la-calarasi-stop-alcool-stop-tutun-pentru-noua-generatie/</p> <p>O altă acțiune cu implicarea tinerilor și adolescenților, a fost realizarea proiectului „Dezvoltarea rezilienței la tinerii din Republica Moldova prin formarea obiceiurilor alimentare sănătoase și de adoptare a modului activ de viață: PROACTIV” de către Asociația Obștească „Principii Sănătoase”. Suma pentru realizarea acestui indicator a constituit - 1 595,6 mii lei și s-a soldat cu următoarele rezultate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20 743 de adolescenți și tineri informați/implicați în proiect; - 190 formatori formați online/certificați; - 300 formări offline, inclusiv cu vizite în teritoriu la parteneri; - 60 formări online; - 2 comunicate de presă; - elaborarea și multiplicarea a 1 000 ghiduri de formare și 10 000 broșuri; - promovarea spoturilor în mediul online pe platforma Youtube pe pagina web: https://educareon.wordpress.com - parteneriate încheiate cu 40 de instituții.
2.1.7	Implicarea în abordarea subiectelor de promovare a modului sănătos de viață prin intermediul evenimentelor culturale.	2023-2027	ANSP DPDSPUSP SICMM la solicitarea MC, Ministerul Educației și Cercetării (MEC), APL	<p>Indicator nerealizat</p> <p>Având în vedere că Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, a fost aprobat la data de 15 martie 2023, acțiunile care vizează abordarea subiectelor de promovarea modului sănătos de viață prin intermediul evenimentelor culturale, nu au fost incluse în Planul de acțiuni al Ministerului Culturii pentru anul 2023.</p>
2.1.8	Participarea în procesul de pilotare și evaluare a programelor/ disciplinelor obligatorii care includ	2023-2027	DPDSPUSP, ANSP la solicitarea MEC	<p>Indicator realizat</p> <p>În perioada anului de studii 2023-2024, în contextul direcției strategice de asigurare a calității învățământului general, a</p>

<p>unități de conținut/module/subiecte de educație pentru sănătate în școli (de exemplu: Biologie, Dezvoltare personală) și abordează într-un mod complex și trans-disciplinar aspectele legate de sănătate</p>					<p>necesității de abordare a conținuturilor la nivel transdisciplinar în aspect ce țin de sănătate, pentru asigurarea continuității reformelor pe dimensiunea implementării curriculei obligatorii, precum și în vederea valorificării comportamentelor pentru un mod sănătos de viața prin prisma tuturor disciplinelor școlare, în învățământul primar, gimnazial și liceal, a continuat implementarea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - curriculumului dezvoltat la disciplina școlară Dezvoltare personală cu unitatea de conținut Modul de viața sănătos, în clasele I-XII; - disciplinei școlare Educație fizică , în clasele I-XII, cu 5 module obligatorii orientate pentru dezvoltarea la elevi a unui set de competente pentru dezvoltarea fizică armonioasă; - disciplinei școlare Biologie, în clasele VI-IX, care include unitatea de conținut Organismul uman și sănătatea; - disciplinei Chimie, în clasele VII-XII cu studierea diferitor conținuturi cu tangenta la modul sănătos de viața și riscurile pentru organism, la acțiunea tutunului. <p>Disciplinele opționale reprezintă componenta flexibilă a Planului-cadru de învățământ, care contribuie la dezvoltarea unor competente transversale. Unul dintre domeniile prioritare de structurare a disciplinelor opționale prin care este promovat modul sănătos de viață în rândul elevilor din clasele V-XII este disciplina opțională Educație pentru sănătate. În anul de studii 2023-2024 studiază disciplina opțională nominalizată -21 112 de elevi din 456 de instituții de învățământ primar, gimnazial și liceal, inclusiv: 5195 de elevi, din învățământul primar, 13 838 de elevi, din învățământul gimnazial și 2079 de elevi din învățământul liceal. Comparativ cu anul de studii 2022, în anul 2023 se atestă o creștere ușoară a numărului de elevi din liceu, cu 249 mai mulți (1830 elevi - în anul precedent).</p> <p>În învățământul profesional tehnic, promovarea modului sănătos de viață în rândul elevilor/ studenților se realizează prin implementarea disciplinei „Decizii pentru un mod sănătos de viață” pentru elevii anului I (pentru elevii din instituțiile de</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>învățământ profesional tehnic secundar - opțional și pentru elevii din instituțiile de învățământ profesional tehnic post-secundar - obligatoriu). Prin prisma disciplinei menționate, cadrele didactice pun accent pe formarea competentelor la elevi ce țin de reducerea riscurilor de sănătate pentru sine și pentru cei din jur și analiza consecințelor diferitor opțiuni comportamentale în situații de risc pentru sănătate. Disciplina este predată în baza întregului set de materiale: Curriculumul, Ghidul pentru profesori și Caietul de lucru al elevului, pe care le dețin cadrele didactice.</p> <p>În învățământul superior, în conformitate cu Planul - cadru pentru studii superioare, cu statut opțional, planurile de învățământ ale tuturor specialităților la ciclul I- licența includ un curs separat „Modul sănătos de viață” care în structura Curriculumului conține unități de curs de specialitate/ module – (Securitatea muncii, Protecția civilii, Egalitatea de gen, Protecția familiei etc.) și subiecte privind modul sănătos de viață și riscurile pentru sănătate, inclusiv a consumului de tutun (1-2 credite de studii).</p>
<p>Obiectiv specific 2.2. Consolidarea eforturilor intersectoriale pentru a asigura reducerea cu 3 puncte procentuale (p.p.) a prevalenței consumului de tutun în rândul adolescenților (de la 16,3 % în anul 2019 la 13,3 % în anul 2027) și al adulților (de la 29,9 % în anul 2021 la 26,9% în anul 2027)</p>					
2.2.1	Alinierea legislației naționale în conformitate cu cerințele Convenției Cadru privind Controlul Tutunului și legislația UE.	2023-2027	DPDSPUSP ANSP În colaborare cu Ministerele de resort, ONG-uri		<p>Indicator realizat</p> <p>În perioada de referință a fost efectuată procedura de Self-screening - autoevaluarea gradului de aliniere a cadrului normativ al Republicii Moldova la acquis-ul UE în domeniul controlul tutunului, în contextul deschiderii negocierilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, au fost evaluate actele normative a UE pentru a fi transpuse în legislația națională, respectiv relevanța și termenii de elaborare a modificărilor în actele normative privind controlul tutunului. S-au depus eforturi considerabile pentru implementarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană în domeniul controlului tutunului, inclusiv prin implementarea activităților ce rezultă din AA și PAG pentru a. 2023 în acest domeniu.</p> <p>O realizare importantă în domeniul controlului tutunului, prevăzută în Planul de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM - UE, constituie aderarea în luna martie 2022 a</p>

				<p>Republicii Moldova la Protocolul privind eliminarea comerțului ilicit cu produse din tutun la Convenția-cadru a Organizației Mondiale a Sănătății privind controlul tutunului (prin Legea nr 61/2022), iar din 10 mai 2022 oficial a devenit parte la Protocol.</p> <p>De menționat, că în anul 2023 prin Legea nr. 25/2023 pentru modificarea unor acte normative, au fost aprobate modificări la Legea nr. 278/2007 privind controlul tutunului, Legea nr. 10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice, Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008. Aceste modificări au vizat transpunerea prevederilor Protocolului în legislația națională.</p> <p>La data de 30 mai a fost organizată ședința de lucru a Consiliului național de coordonare a Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, în cadrul căreia au fost abordate subiecte privind Controlul tutunului și consolidarea măsurilor la nivel național.</p> <p>De asemenea, prin Dispoziția MS nr. 266-d din 22.05.23 a fost instituit grupul de lucru în vederea transpunerii cadrului normativ cu politica europeană comună în domeniul controlului tutunului, în cadrul cărui a fost elaborat proiectul de hotărâre privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (controlul tutunului). La moment proiectul de hotărâre de Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (controlul tutunului) (nr unic 1173/MS/2023) a trecut etapa de avizare și urmează etapa de reavizare, ulterior aprobarea Hotărârii de Guvern.</p>
2.2.2	Realizarea activităților de reducere a consumului de tutun și a expunerii la fum, conform actelor legislative și normative în vigoare în domeniul controlului tutunului.	2023-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort	<p>Indicator realizat</p> <p>În anul 2023 specialiștii din cadrul ANSP au examinat dosarele prezentate de către agenții economici care produc și/sau importă tutun și/sau produse din tutun, produse conexe, dispozitive și accesorii de utilizare, reîncărcare sau încălzire în baza cererilor depuse pentru coordonarea avertismentelor de sănătate și informației de etichetare a produselor din tutun, a tutunului destinat</p>

				<p>rulării în țigarete și a produselor conexe, pentru notificarea a orice produs nou din tutun, produs din tutun cu compoziția modificată sau produs conex pe care intenționează să îl plaseze pe piață și pentru avizarea sanitară a produselor din tutun și conexe pentru plasarea pe piața Republicii Moldova. Astfel în acest interval de timp au fost examinate 151 cereri de coordonare și 126 cereri de notificare.</p> <p>În procesul de monitorizare în domeniul controlului tutunului specialiștii ANSP pe parcursul anului 2023, au examinat dosarele a 26 agenți economici, dintre care 4 producători autohtoni de produse din tutun și conexe și 22 importatori de produse din tutun și conexe.</p> <p>În conformitate cu raportul intermediar al Inspectoratului General de Poliție, în primele 6 luni ale anului 2023, s-a constatat o creștere cu 28,49% cu privire la încălcările legislației privind controlul tutunului, comparativ cu perioada analogică a anului precedent, fiind înregistrate 3012 contravenții conform prevederilor art. 911 din Codul Contravențional.</p> <p>Conform raportului statistic de ramură „Darea de seamă privind promovarea sănătății și educație pentru sănătate” (formularul 50-săn) în anul 2023, în țară au fost elaborate și editate peste 476 de materiale informative și educaționale în domeniul controlului tutunului.</p> <p>Prin intermediul surselor mass-media naționale și locale privind subiectul reducerii consumului de tutun au fost difuzate t circa 9 emisiuni TV, 10 emisiuni radio, realizate reportaje televizate, au fost publicate 21 materiale în presă și 228 de informații în resursele internet. Au fost organizate 62 acțiuni în comunitate (serate, flash-mob, concursuri etc.). Lucrătorii medicali au susținut circa 81 589 mii convorbiri individuale și elaborate 349 buletine sanitare.</p>
2.2.3	Implementarea programului de screening al consumului de tutun în instituții de asistență medicală primară conform prevederilor PEN	2023-2027	DPDSPUSP DPDSMI ANSP USMF „Nicolae	<p>Indicator realizat</p> <p>Serviciul de Asistență Medicală Primară implementează programele de screening al consumului de tutun și anume aplicarea acțiunii 3.2, <i>algoritmul celor 5A și strategia celor 5R</i> din PEN nr.</p>

	nr. 2.		Testemițanu”		2. Conform datelor statistice pentru anul 2023 cu dependență de nicotină au fost diagnosticați - 11 103 persoane, Totodată, au fost acordate servicii de tratament a dependenței de tutun la 2696 persoane, în condiții de ambulatoriu – 2696, inclusiv tratament medicamentos – 1500 persoane, terapie cognitivă comportamentală la 495 persoane și metode complementare (acupunctura, hipnoza) -50 persoane. Totodată, în anul 2023 a fost acordată consiliere psihologică pentru renunțarea la fumat la 24 336 persoane.
Obiectivul specific 2.3. Consolidarea măsurilor durabile și adecvate din punct de vedere cultural care vizează consumul de alcool pentru a asigura reducerea cu 5 p.p. (de la 63,2 % în anul 2021 la 58,2 % în anul 2027) a consumului de alcool în populație					
2.3.1	Participarea la modificarea și completarea cadrului legislativ în domeniul de control al alcoolului: 1) Modificări la Legea nr. 62/2022 cu privire la publicitate referitor la reglementarea publicității băuturilor alcoolice.	2023-2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort		Indicator nerealizat Pentru anul 2023 nu au fost planificate modificări la Legea nr. 62/2022 cu privire la publicitate referitor la reglementarea publicității băuturilor alcoolice.
2.3.2	Participarea la avizarea modificării Hotărârii de Guvern nr.296/2009 (autor MAI) privind stabilirea pragului de alcoolemie la 0% în sânge și în aerul expirat pentru conducătorii auto tineri, începători și șoferii profesioniști.	2023-2024	DPDSPUSP ANSP		Indicator nerealizat Pentru anul 2023 nu au fost planificate modificări la Hotărârea de Guvern nr. 296/2009 (autor MAI) privind stabilirea pragului de alcoolemie la 0% în sânge și în aerul expirat pentru conducătorii auto tineri, începători și șoferii profesioniști.
2.3.3	Elaborarea documentului de politici de evidențe pentru creșterea graduală a taxelor la producția alcoolică în vederea reducerii accesibilității și prevenirea	2023-2027	DPDSPUSP ANSP, Secția analiză, monitorizare și evaluare a politicilor (		Indicator realizat Prin Legea nr. 212/2023 pentru modificarea unor acte normative (ce vizează politica bugetar-fiscală), a fost stabilit, pentru un termen de 3 ani, calendarul cotelor accizelor la produsele accizabile. Astfel, întrucât nivelul cotelor accizei la băuturile

	consumului nociv de alcool.		SAMEP) în colaborare cu ministerele relevante		alcoolice au atins pragul minim stabilit de directivele UE, acestea nu au fost modificate.
2.3.4	Monitorizarea supravegherii respectării legislației privind comercializarea, publicitatea și consumul băuturilor alcoolice în locurile publice, la locurile de muncă, în instituțiile de învățământ, medico-sanitare, de întremare a sănătății etc. (cu excepția obiectivelor de alimentație publică).	Anual	DPDSPUSP, ANSP în colaborare serviciile și ministerele relevante		Indicator realizat Conform raportului statistic al Inspectoratului General de Poliție, pe parcursul primelor 6 luni ale anului 2023 au fost documentate 12 036 încălcări conform prevederilor Codului Contravențional, privind consumul abuziv de alcool în locuri publice, precum și apariția în astfel de locuri în stare de ebrietate produsă de alcool (art. 355, alin. 1 și alin. 2 Codul Contravențional). În adresa Comisiilor sociale pe lângă consiliile locale ale autorităților administrației publice locale, pentru inițierea procedurilor de trimitere la tratament forțat a persoanelor bolnave de alcoolism, au fost expediate 511 demersuri (440 bărbați și 71 femei). Angajații poliției au înregistrat 27 cazuri de comercializare a băuturilor alcoolice între orele 22:00 – 08:00. Conform art. 30, lit. 1) din Legea nr. 1100/2000 între orele 22.00–8.00 se interzice comercializarea cu amănuntul a producției alcoolice în magazinele alimentare și în alte puncte de comerț cu amănuntul. Raportul integral privind monitorizarea supravegherii respectării legislației privind consumul băuturilor alcoolice, va fi disponibil în luna martie 2024.
2.3.5	Dezvoltarea capacităților resurselor umane din asistența medicală primară privind prevenirea și supravegherea tulburărilor alcoolice fetale.	2024-2025	MS USMF „Nicolae Testemitanu”		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru a fi realizată pe parcursul anilor 2024-2025.
Obiectiv specific 2.4. Promovarea activității fizice la toate vârstele pentru a asigura reducerea cu 5% a prevalenței activității fizice insuficiente					
2.4.1	Organizarea evenimentelor de promovare a activității fizice și sportului pentru susținerea inițiativelor de	2023-2027	DPDSPUSP CNAM în colaborare cu ministerele		Indicator realizat Promovarea activității fizice și a sportului este parte componentă a priorităților de baza ale Ministerului Educației și Cercetării, or,

	<p>„activitate fizică pentru toți”(conform Calendarului acțiunilor sportive naționale și internaționale) și monitorizarea lor, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - starturi vesele pentru toată familia; - competiții sportive pentru persoanele cu nevoi speciale; - marșuri turistice pentru promovarea mersului pe jos, etc. - grupul public pentru promovarea sănătății în toate localitățile care sunt în competiție pentru denumirea ”orașe/comunități sănătoase” 		<p>de resort, APL, ONG, parteneri de dezvoltare</p>		<p>promovarea modului sănătos de viață în rândul populației este indispensabilă, în contextul necesității de creștere al nivelului bunăstării fizice personale și sociale. În fiecare an, în perioada 23-30 septembrie, sub egida Ministerului Educației și Cercetării, pe întreg teritoriul Republicii Moldova se desfășoară Săptămâna Europeană a Sportului cu genericul #BeActive. Această activitate reunește milioane de amatori ai unui stil de viață activ din peste 40 de țări.</p> <p>În total pe parcursul anului 2023 au fost organizate aproximativ 20 de activități sportive în diferite regiuni ale țării.</p> <p>Concomitent, au fost marcate și alte evenimente destinate activității fizice și sportului și organizate diverse competiții sportive cu caracter în masă cum ar fi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ziua sportivului și a mișcării olimpice; - Festivalul jocurilor în mișcare; - Olimpic eco-fest; - Turneul „Taurul de aur” pentru persoane cu nevoi speciale etc. <p>În același timp 4 din 7 raioane care au implementat la nivel teritorial Planuri de acțiuni, au abordat tematica privind activitatea fizică pentru toți, prin organizarea marșului turistic (Nisporeni), amenajarea unui teren de fitness și agrement (Sadaclia), cursă de ciclism (Basarabeasca) și amenajarea unei zone de recreere și sport pentru adulți cu instalarea 16 echipamente sportive (Rîșcani).</p> <p>În contextul promovării activității fizice și sportului a fost organizată cursa de ciclism „VeloHora Independenței” care a reunit aproape o sută de cicliști și au parcurs peste trei kilometri în jurul orașului, ca într-o oră moldovenească și „Chișinău Big Hearts Marathon”, care au transformat străzile Chișinăului într-o arenă a performanței umane, iar atleții de toate vârstele și nivelurile de experiență au concurat pentru a-și atinge obiectivele personale.</p>
2.4.2	Elaborarea și implementarea ghidului cu recomandări privind setul minim de	2023-2024	DPDSPUSP DGPDSMI ANSP		<p>Indicator nerealizat</p> <p>Elaborarea ghidul cu recomandări privind setul minim de practicare</p>

	practicare a activității fizică pentru menținerea sănătății, în îngrijirile medicale primare de rutină, pentru diferite categorii de populație.		USMF „Nicolae Testemițanu”		a activității fizică pentru menținerea sănătății, în îngrijirile medicale primare de rutină, pentru diferite categorii de populație este planificat pentru anul 2024.
2.4.3	Renovarea și construcția terenurilor sportive, terenurilor de joacă pentru copii în localitățile țării	2023-2027	MEC ADR În colaborare cu APL		Indicator realizat În conformitate cu prevederile măsurii 2.3. „Construcția, reconstrucția edificiilor sportive, a edificiilor destinate prestării serviciilor sociale, inclusiv a infrastructurii medicale” din Anexa nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 152/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind gestionarea mijloacelor financiare ale Fondului național pentru dezvoltare regională și locală, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, a realizat următoarele: 1) în cadrul Programului Național „Satul European Expres” au fost amenajate 61 terenuri de sport și 37 terenuri de joacă; 2) în cadrul Programului Național „Satul European” au fost amenajate 28 terenuri de joacă și 12 terenuri sportive. Totodată, Ministerul Educației și Cercetării a propus pentru semestrul I al anului 2024, colectarea și sistematizare informațiilor din teritorii privind stadiul de realizare a procesului de renovare/ construcție a terenurilor sportive de joacă pentru copii, la nivel național. Activitățile sunt planificate în comun cu partenerii din APL și ADR.
2.4.4	Monitorizarea activităților de mobilizare și facilitare a persoanelor vârstnice pentru activități de promovare a îmbătrânirii active și sănătoase conform Programului național privind îmbătrânirea activă și sănătoasă.	2023-2027	DPDSMI SPDAPC DPDSPUSP în colaborare cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS) și societatea		Indicator realizat parțial Conform datelor parvenite de la Ministerul Muncii și Protecției Sociale în anul 2023 a fost aprobat și pus în aplicare Programul național privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027, Hotărârea Guvernului nr. 434/2023. Conform datelor preliminare în anul 2023 în activitățile de îmbătrânire activă și sănătoasă au fost implicate 305 de persoane vârstnice. Totodată, raportul privind monitorizarea activităților realizate în sem. II al anului 2023, ținând cont de data aprobării Programului,

			civilă		urmează să fie elaborat și prezentat Guvernului către 1 aprilie 2024, conform termenului stabilit în Hotărârea Guvernului nr. 434/2023.
2.4.5	Dezvoltarea cadrului normativ privind infrastructura în localități cu asigurarea includerii pistelor pentru ciclism, a locurilor de joacă și de activitate fizică	2024-2025	MIDR MS		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru a fi realizată pe parcursul anilor 2024-2025.
Obiectiv specific 2.5. Promovarea unei alimentații sănătoase la toate vârstele pentru a asigura zero creștere la rata de obezitate și diabet					
2.5.1	Promovarea alăptării exclusive la sân prin: Armonizarea actelor legislative/normative naționale cu prevederile integrale a Codului internațional privind marketingul substituenților laptelui matern;	2024	MS CNAM AMP ANSP ANSA		Indicator parțial realizat În scopul promovării continue a alimentației naturale, Ministerul Sănătății Republicii Moldova în comun cu partenerii, în anul 2024 vor realiza Campanii de promovare a alăptării, care au ca obiectiv principal îmbunătățirea cunoștințelor mamelor și a îngrijitorilor cu privire la importanța alăptării pentru reducerea riscului de boli și afecțiuni la copii și mame, și promovarea unui mediu în care alăptarea este considerată o normă acceptată și susținută. Întru fortificarea cunoștințelor cadrelor medicale (medici de familie, medici pediatri, asistenți medicali etc.) și a părinților, referitor la beneficiile alăptării și monitorizării procesului de alăptare a copilului sugar, au fost elaborate, aprobate și implementate un șir de instrumente, atât pentru lucrătorii medicali cât și pentru părinți cum ar fi: - Standardul de supraveghere a gravidelor cu evoluție fiziologică a sarcinii în condiții de ambulator, aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății nr.311/2023 https://ms.gov.md/wp-content/uploads/2023/05/Standardul-de-supraveghere-a-gravidelor-cu-evolutie-fiziologica-a-sarcinii-2023-1
	Elaborarea cadrului de monitorizare reglementară a substituenților de lapte matern	2023-2024	DPDSMI Serviciul sănătatea mamei și a		Indicator nerealizat Acțiunea urmează a fi realizată în anul 2024

			copilului CNAM DPDSPUSP ANSP în colaborare cu ANSA		
	Evaluarea maternităților privind respectarea prevederilor în vigoare.	2023-2027	DPDSMI Serviciul sănătatea mamei și a copilului CNAM		Indicator realizat Prin Dispoziția Ministerului Sănătății nr. 13-d din 29.01.24 cu privire la instituirea Grupurilor de lucru, a fost aprobat grupul de lucru pentru actualizarea criteriilor de acreditare a Centrelor Perinatale. Printre criterii se vor regăsi tehnologiile „Spitalului prietenos copilului”, inclusiv: aplicarea precoce a nou-născutului la sân, alăptarea exclusivă a nou-născutului în maternități etc.
	Fortificarea capacităților medicilor și a asistentelor medicale în vederea promovării alăptării și a consilierii mamelor	2024-2027			Indicator nerealizat Acțiunea dată este prevăzută pentru a fi realizată pe parcursul anilor 2024-2027.
2.5.2	Armonizarea cadrului legislativ național la reglementările internaționale, inclusiv: Etichetarea produselor alimentare modificarea Legii nr. 279/2017 privind informarea consumatorului cu privire la produsele alimentare	2023-2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministere de resort		Indicator realizat A fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 84/2024 cu privire la aprobarea metodologiei privind calcularea valorii energetice a produselor alimentare ambalate și a regulamentului sanitar privind informarea consumatorului cu privire la substanțele prezente în produsele culinare care cauzează alergii sau intoleranțe.
	Reglementarea conținutului de grăsimi trans prin modificarea Hotărârii Guvernului nr. 899/2017 pentru aprobarea Regulamentului sanitar	2023-2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministere de resort		Indicator realizat În scopul reglementării conținutului de grăsimi trans, în perioada de referință au fost efectuate modificări a Hotărârii Guvernului nr. 899/2017 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind adaosul de vitamine și minerale, precum și de anumite substanțe de alt tip

	privind adaosul de vitamine și minerale, precum și de anumite substanțe de alt tip în produsele alimentare				<p>în produsele alimentare, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 120/2023: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136532&lang=ro <i>Această modificare prevede:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Stabilirea conținutului maximal admisibil de acizi grași TRANS în produsele alimentare prelucrate, alții decât acizii grași trans prezenți în mod natural în grăsimea de origine animală (2 g la 100 g grăsime); - Lista de substanțe a căror utilizare în produsele alimentare este interzisă, supusă restricțiilor sau se află sub control, inclusiv din cauza unui potențial cancerigen (anexa nr. 3 la Regulamentul sanitar).
	Reglementarea conținutului de zahăr adăugat etc.;	2024-2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministere de resort		<p><i>Indicator nerealizat</i></p> <p>Acțiunea este prevăzută pentru anii 2024-2025.</p>
	Taxarea băuturilor alcoolice și a băuturilor îndulcite prin transpunerea recomandărilor OMS;	2026-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministere de resort		<p><i>Indicator nerealizat</i></p> <p>Acțiunea este prevăzută pentru anii 2026-2027.</p>
	Modificarea Codului fiscal nr. 1163/1997	2025-2026	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministere de resort		<p><i>Indicator nerealizat</i></p> <p>Acțiunea este prevăzută pentru anul 2025-2026.</p>
2.5.3	<p>Participarea în grupurile de lucru intersectoriale pentru revizuirea practicilor și modificarea legislației privind:</p> <ul style="list-style-type: none"> - majorarea taxelor la produsele alimentare cu conținut înalt de sare, zahăr 	2023-2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministere de resort		<p><i>Indicator realizat parțial</i></p> <p>Pentru anul 2023 nu au fost prevăzute modificări ale legislației privind majorarea taxelor la produsele alimentare cu conținut înalt de sare, zahăr și grăsimi saturate și la băuturi nealcoolice</p> <p>Totodată, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare inițiază pentru anul 2024, procesul de consultare publică asupra proiectului hotărârii Guvernului cu privire la modificarea unor hotărâri ale</p>

	și grăsimi saturate și la băuturi nealcoolice; - aplicarea stimulentei de creștere a producerii și plasării pe piață a fructelor și legumelor și de asigurare a accesibilității la ele a grupurilor vulnerabile din populație.				Guvernului (implementarea politicii privind subvenționarea în agricultură și mediul rural).
2.5.4	Stabilirea țintelor de consum redus și perfectarea cadrului normativ pentru alimentele cu conținut sporit de sare, zahăr, grăsimi trans și calorii.	2023-2025	DPDSPUSP /ANSP în colaborare cu ministerele relevante		Indicator realizat parțial Din 01 iunie 2023 se aplică prevederile Hotărârii Guvernului nr. 596 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind sarea alimentară, care stabilesc o cantitate de 1,5 g sare per 100g produs de panificație, controlul aplicării este asigurat de către Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor.
2.5.5	Adaptarea setului de recomandări ale OMS privind comercializarea alimentelor și băuturilor nealcoolice copiilor.	2023-2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu MAIA/ANSA MEC, cu partenerii de dezvoltare		Indicator nerealizat În contextul obținerii în anul 2022 a statutului de țară candidat pentru aderarea la UE și având în vedere volumul de acte legislative, normative, recomandări ce necesită a fi transpuse și în același timp, aprobarea tardivă a PNPCBNT 2023-2027, nu a fost prevăzută pentru anul 2023 adaptarea setului de recomandări ale OMS privind comercializarea alimentelor și băuturilor nealcoolice copiilor.
2.5.6	Elaborarea și implementarea Ghidului pentru operatorii din industria alimentară și alimentație publică pentru reducerea conținutului de zahăr în alimente.	2023-2025	ANSP USMF „N. Testemițanu” în colaborare cu UTM/ Tehnologii alimentare, cu partenerii de dezvoltare		Indicator nerealizat La moment Ministerul Sănătății este în curs de instituire a Grupului de lucru în scopul elaborării și implementării Ghidului pentru operatorii din industria alimentară și alimentația publică pentru reducerea conținutului de zahăr în alimente.
2.5.7	Promovarea accesului	2023-2027	DPDSPUSP		Indicator realizat

	<p>pentru alimente sănătoase în alimentație finanțată de stat: - utilizarea universală a sării iodate și pâinii din făină fortificată cu fier și acid folic, în special în grupurile vulnerabile de populație (copii cu vârsta 6-12 ani, femei gravide și cele care alăptează);</p>		<p>ANSP în colaborare cu ANSA, MEC MMPS, Importatorii de sare, Producătorii de făină, UTM/Tehnologia Alimentației</p>		<p>Pe parcursul anului 2023, în cadrul Programului de monitorizare și supraveghere în domeniul siguranței și calității produselor alimentare de origine non-animală aprobat prin Ordinul nr.130/2023 au fost prelevate 5 probe de făină de grâu pentru determinarea conținutului de fier și 1 probă pentru determinarea conținutului de acid folic.</p> <p>Totodată, se menționează că actualmente, la nivel național, nu se fortifică făina de grâu. Producătorii din Republica Moldova efectuează fortificarea făinii de grâu cu premix-uri (amelioratori ce conțin fier și acid folic), direct în procesul de producere a produselor de panificație.</p> <p>În conformitate cu programul nominalizat, au fost prelevate 20 de probe de sare alimentară pentru determinarea conținutului de iod, dintre care: 10 probe de sare comercializată către consumatori și 10 probe din unitățile de producere a produselor de panificație. În urma încercărilor de laborator s-au depistat 4 probe cu conținutul de iod mai mic decât cel reglementat, toate prelevate din cadrul unităților de producere a produselor de panificație.</p> <p>Urmare a neconformităților depistate, a fost emis Ordinul nr. 420/2023 cu privire la intensificarea controlului pentru siguranța alimentelor asupra loturilor importate de sare alimentară iodată ambalată în saci cu masa de 25 kg sau mai mare. Ca rezultat, au fost depistate 5 loturi neconforme din 37 loturi prelevate în cantitate de 74,096 tone, iar ca măsură întreprinsă s-a prescris modificarea etichetei.</p>
	<p>Promovarea principiilor alimentației sănătoase în instituțiile publice, precum spitale, școli și case de bătrâni, pentru a permite furnizarea de mese cu conținut scăzut de sodiu, zahăr.</p>	<p>2023-2024</p>	<p>DPDSPUSP ANSP în colaborare cu ANSA, MEC ,MMPS, Importatorii de sare, Producătorii de făină,</p>		<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul promovării principiilor alimentației sănătoase în instituțiile publice, au fost modificate listele de verificare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lista de verificare nr. 7 pentru controlul de stat și supravegherea unităților de producere a produselor de panificație, patiserie și a pastelor făinoase; - Lista de verificare nr. 25 pentru controlul de stat și supravegherea unităților de alimentație publică din cadrul

			UTM/Tehnologia Alimentației, în colaborare cu partenerii de dezvoltare		instituțiilor de învățământ (instituții preșcolare, școlare, tabere de odihnă și întremare a copiilor etc.), conform Ordinului Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare nr. 57/2023, unde a fost inclusă întrebarea referitor la utilizarea sării alimentare iodate în procesul de producere.
2.5.8	Elaborarea și implementarea Regulamentului nou pentru alimentație și educație pentru nutriție în instituțiile preșcolare.	2023-2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu MEC		<p>Indicator realizat parțial</p> <p>În scopul implementării acțiunii date, a fost instituit grupul de lucru pentru modificarea și completarea Ordinului MS nr. 638/2016 prin Dispoziția MS nr. 463-d din 14.09.2023.</p> <p>Acțiunea a fost inclusă în Planul de Activitate al MS pentru anul 2024.</p> <p>O altă acțiune cu privire la educația în domeniul nutriției în instituțiile preșcolare prevede includere unor puncte noi în proiectul de hotărâre cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului nr. 1211/2016 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie a fost inclus puncte noi care prevăd cultivarea deprinderilor unei alimentații sănatoase în rândul copiilor.</p>
2.5.9	Dezvoltarea serviciului de consiliere nutrițională, inclusiv pentru nutriția la nou-născut, copil mic, adolescent, mamă, în cadrul asistenței medicale primare.	2023-2027	DPDSMI Serviciul sănătatea mamei și a copilului		<p>Indicator realizat parțial</p> <p>Întru fortificarea cunoștințelor cadrelor medicale (medici de familie, medici pediatri, asistenți medicali etc.) și a părinților, referitor la beneficiile alăptării și monitorizării procesului de alăptare a copilului sugar și nutriție a copilului de 0-3 ani au fost elaborate, aprobate și implementate un șir de instrumente, atât pentru lucrătorii medicali cât și pentru părinți utilizate la nivel de AMP.</p> <p>-Standardul de supraveghere a copilului sănătos în condiții de ambulator, aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății nr.964/2019. https://msmps.gov.md/sites/default/files/legislatie/ordin_nr_964_din_020919.pdf</p> <p>-Standardul de supraveghere a gravidelor cu evoluție fiziologică a sarcinii în condiții de ambulator, aprobat prin Ordinul Ministerului</p>

					<p>Sănătății nr. 964/2019</p> <p>-Carnetul de dezvoltare a copilului (Formular nr. 112/e), aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr. 964/2019</p> <p>https://www.mama-copilul.md/images/doc/stiinta/Formular%20112%20e%20CARNET%200-18%20ani.pdf</p> <p>-Formularele de monitorizarea la domiciliu a copilului sănătos de 0-3 ani(pentru asistenți medicali de familie)(Formularul nr.112/e/2) aprobat prin Ordinul Ministrului Sănătății nr.631/2017.</p> <p>https://www.mama-copilul.md/images/doc/stiinta/Formular112Ro.pdf</p> <p>-Ghidul pentru medicii de familie,, Supravegherea creșterii și dezvoltării copiilor”</p> <p>https://mama-copilul.md/images/doc/D2.pdf</p>
Obiectiv specific 2.6. Reducerea cu 10% a mortalității cauzate de poluarea aerului					
2.6.1	Elaborarea Metodologiei de evaluare a impactului poluării aerului asupra sănătății populației	2023-2024	DPDSPUSP, ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare		<p>Indicator realizat parțial</p> <p>Proiectul Metodologiei de evaluare a impactului poluării aerului asupra sănătății populației este în proces de elaborare și prevăzut pentru a fi aprobat în anul 2024.</p>
2.6.2	Evaluarea efectelor potențiale ale poluării aerului asupra sănătății, agravate de impactul schimbărilor climatice, în special asupra populațiilor vulnerabile	2023-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Agenția de Mediu, cu partenerii de dezvoltare		<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2023, conform atribuțiilor stabilite în baza Hotărârea Guvernului nr. 549/2018, Agenția de Mediu a întocmit și elaborat 244 buletine și hărți zilnice privind nivelul poluării aerului și prognoze ale poluării aerului atmosferic. Acestea au fost expediate zilnic conform schemei de difuzare către instituțiile cu funcție de decizie, inclusiv și către ANSP în scopul stabilirii impactului poluării aerului asupra sănătății populației.</p>
2.6.3	Elaborarea Planului sectorial de adaptare a sistemului de sănătate la schimbările climatice	2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Agenția de		<p>Indicator nerealizat</p> <p>În anul 2024 urmează a fi instituit grupul de lucru intersectorial privind elaborarea Planului sectorial de adaptare a sistemului de</p>

			Mediu, cu partenerii de dezvoltare		sănătate la schimbările climatice.
2.6.4	Elaborarea Programului național de control al poluării aerului atmosferic	2024-2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare		Indicator nerealizat În anul 2024 urmează a fi instituit grupul de lucru intersectorial privind elaborarea Programului național de control al poluării aerului atmosferic.
2.6.5	Elaborarea Regulamentului sanitar privind calitatea aerului interior	2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare		Indicator nerealizat În anul 2024 urmează a fi instituit grupul de lucru intersectorial privind elaborarea Regulamentului sanitar privind calitatea aerului interior.
2.6.6	Elaborarea unui program de monitoring al calității aerului interior	2024-2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru anul 2024.
2.6.7	Evaluarea riscurilor pentru sănătatea populației în cazurile de depășire a pragului de alertă și/sau a pragului de informare și propunerea măsurilor preventive de protecție a sănătății populației	2023-2027	DPDSPUSP ANSP		Indicator parțial realizat Acțiunea este în proces de realizare cu continuitate în perioada anilor 2024-2027.
2.6.8	Derularea unei campanii naționale de comunicare privind riscurile schimbărilor climatice asupra sănătății populației și măsurile de adaptare	2025	ANSP		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru anul 2025.
Obiectivul general 3. Consolidarea capacităților sistemului de sănătate pentru conduita integrată a BNT și a factorilor de risc ai acestora, astfel încât rata persoanelor eligibile care urmează terapia medicamentoasă și consiliere pentru prevenirea atacului de cord și accidentului vascular cerebral să crească de la 55,9% în 2021 la 60% în 2027					

Obiectivul specific 3.1. Asigurarea accesului echitabil și universal la servicii medicale calitative și îmbunătățirea continuă a calității asistenței medicale în prevenirea și conduita celor 5 BNT prioritare, cu accent pe asistența medicală primară				
3.1.1	Actualizarea periodică și elaborarea actelor normative de standardizare a serviciilor de sănătate (ghidurilor practice, protocoalelor clinice, standarde medicale, algoritme de conduită pentru BNT)	2023-2027	DPDSMI DPDSPUSP ANSP CNAM	<p>Indicator realizat</p> <p>Un punct forte în depistarea precoce a bolilor netransmisibile, a factorilor de risc asociați și controlul acestora de către lucrătorii medicali, a fost și rămâne actuală baza de materiale informative (ghiduri, protocoale, suporturi de curs).</p> <p>Colaboratorii IMSP Institutul Oncologic au elaborat, discutat și așteaptă aprobarea Ministerului Sănătății următoarele protocoale ce țin de BNT:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PNC 183 Tumorile maligne ale oaselor; - PNC 184 Tumorile maligne ale țesuturilor moi; - PNC 129 Nefroblastomul (Tumora Wilms) la copii; - PNC 161 Melanomul malign cutanat. <p>Totodată au fost elaborate și actualizate protocoalele clinice ce țin de bolile cardiovasculare, și anume:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prevenția bolilor cardiovasculare 2. Sindroamele coronariene cronice 3. Dislipidemiile 4. Insuficiența cardiacă acută și cronică la adult 5. Stimularea cardiacă și terapia de resincronizare 6. Valvulopatiile la adulți
3.1.2	Implementarea la scară națională a pachetului de intervenții esențiale în bolile cronice (PEN) la nivel de asistență medicală primară.	2023-2027	DGPDSMI DPDSPUSP CNAM USMF„Nicola e Testemițanu” în colaborare cu partenerii de dezvoltare	<p>Indicator realizat</p> <p>Pachetul de intervenții esențiale în bolile netransmisibile (protocoalele PEN nr.1 și PEN nr.2) este instrumentul modern de lucru a echipei medicului de familie, în prevenirea atacului de cord, a accidentului vascular cerebral și a bolilor renale, prin intermediul managementului integrat al hipertensiunii arteriale și al diabetului zaharat , dar și educația pentru sănătate și consilierea cu privire la conduita sănătoasă a pacientului. Aplicarea PEN-urilor asigură calitatea în managementul bolilor netransmisibile.</p> <p>În perioada 05-20 decembrie 2023, s-a desfășurat cel de-al treilea atelier de formare de formatori pentru aplicarea Pachetului de</p>

					<p>intervenții esențiale în bolile netransmisibile (protocoalele PEN nr.1 și PEN nr.2) la nivel de asistență medicală primară.</p> <p>Atelierul de formare de formatori a pregătit șase echipe de formatori în PEN din instituțiile medicale primare ale municipiilor Chișinău și Bălți. Fiecare echipă fiind constituită din manageri, medici de familie și asistenți medicali, în total 37 de formatori locali care vor furniza ateliere de formare a competențelor și deprinderilor practice în PEN la locul de muncă pentru colegii săi.</p> <p>În scopul implementării protocoalelor PEN nr.1 și PEN nr.2, de către medicii de familie, în cadrul Educației Medicale Continue a fost realizată instruirea a 311 medici de familie. În zilele de 04, 06 și 07 aprilie 2023 au fost organizate 3 conferințe naționale pentru prezentarea versiunii actualizate a PEN nr. 1 și PEN nr.2. – total pentru implementarea PEN – 2,1 mln lei (Proiect Viață Sănătoasă)</p>
3.1.3	Monitorizarea aplicării protocoalelor pentru a asigura calitatea serviciilor pentru pacienți cu BNT.	2023-2027	DMCSS DGPDSMI ANSP CNAM DPDSPUSP USMF „Nicola e Testemitanu”		<p>Indicator realizat</p> <p>În anul 2023 MS a furnizat date pentru runda 2023 a Sondajului global privind evaluarea capacității naționale de prevenire și control al bolilor netransmisibile, OMS, care a inclus și modulul cu privire la aplicarea protocoalelor /standardelor naționale bazate pe dovezi pentru gestionarea (diagnostic și tratament) pentru fiecare dintre BNT majore în cadrul Asistenței medicale primare.</p>
3.1.4	Evaluarea instituționalizării prevederilor Protocolului clinic național „Hipertensiunea arterială la adult” la nivel de asistență medicală primară și spitalicească	2024	DPDSPUSP CNAM USMF „Nicola e Testemitanu”		<p>Indicator parțial realizat</p> <p>Protocolul clinic național „Hipertensiunea arterială la adult” a fost instituționalizat la nivel de asistență medicală primară și spitalicească. Evaluarea procesului de implementare este prevăzută pentru anul 2024.</p>
3.1.5	Realizarea activităților în prevenirea și controlul cancerului, conform Programului național de control al cancerului pentru	2023-2025	DPDSPUSP CNAM IMSP IO Asociații profesionale		<p>Indicator realizat</p> <p>Programul național de control al cancerului pentru anii 2016-2025 (PNCC), este primul Program, cu scopul de a îmbunătăți sănătatea populației și a reduce mortalitatea prin cancer cu 7% către anul</p>

	anii 2016-2025 (Hotărârea Guvernului nr. 1291/2016).				<p>2025. Scopul programului este completat de cinci obiective specifice cu acțiuni bine definite, care sunt organizate în jurul subiectelor majore: prevenirea apariției cancerului; depistarea precoce; dezvoltarea diagnosticului specializat; dezvoltarea serviciilor de îngrijiri paliative; pregătirea cadrelor de înaltă calificare în oncologie; instituirea unui instrument de monitorizare - Registrul Cancer.</p> <p>Institutul Oncologic a fost nominalizat ca centru responsabil de implementarea PNCC.</p> <p>Un capitol important în PNCC îi revine măsurilor de prevenție, care oferă cele mai cost-eficiente strategii pe termen lung și presupune o bună coordonare a activităților pentru a reduce cu 10%, către anul 2025 a ratei incidenței cancerului pulmonar, de piele, stomac, ficat, prostată, colorectal, cervical și mamar. Acest lucru se realizează prin controlul factorilor de risc comportamentali, precum consumul de tutun, consumul de alcool, alimentația nesănătoasă și lipsa activității fizice.</p> <p>În anul 2023, activitățile prioritare au fost axate pe promovarea deprinderilor sănătoase, prin informarea populației în vederea evitării factorilor de risc, a expunerilor la noxe, pentru reducerea riscului global de cancer, precum și prin politici de vaccinare împotriva hepatitei B și a infecțiilor cu virusul HPV (Human Papilloma Virus).</p> <p>Astfel, în scopul intensificării procesului de vaccinare și creșterii acoperirii vaccinale contra maladiilor prevenibile prin vaccinare, inclusiv informarea privind vaccinarea contra Virusului Papiloma Uman, în scopul prevenirii cancerului de col uterin cu suportul UNICEF Moldova, este în derulare o Campanie de informare și implicare a comunității privind creșterea cererii de imunizare în zonele rurale, prin dispoziția MS nr. 377-d din 27 iulie 2023. Campania se desfășoară în următoarele 10 teritorii: Dondușeni, Comrat, Ceadâr-Lunga, Căușeni, Stefan-Vodă, Râșcani, Cahul, Sângerei, Glodeni, Călărași și în 15 suburbii ale municipiului Chișinău. Ponderea vaccinării contra Virusului Papiloma Uman, a fetelor de 10-11 ani, din RM, cu formula completă în anul 2022 a</p>
--	--	--	--	--	---

				<p>constituit 35,7 % și respectiv 46,9%.</p> <p>În scopul creșterii gradului de conștientizare și sensibilizare a populației privind importanța măsurilor de prevenire, depistare precoce și îngrijire a diferitor tipuri de cancer, inclusiv reducerea factorilor de risc comportamentali și adoptarea unui mod de viață sănătos, în perioada de referință au fost organizate și desfășurate un șir de acțiuni de informare și comunicare, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Săptămâna Internațională de prevenire a cancerului de col uterin în perioada 23 ianuarie - 4 februarie cu genericul „Păstrează Sănătatea! Fă testul citologic! Vaccinează-te împotriva HPV! Protejează-ți viitorul!”; - Ziua Mondială a cancerului – 4 februarie cu genericul „Reducerea inechității în îngrijirea cancerului”; - Lunarul de prevenire a cancerului de sân (octombrie). <p>Activitățile principale în cadrul acestor evenimente au inclus: elaborarea suportului de comunicare și a materialelor informative; elaborarea comunicatelor de presă, plasarea și diseminarea pe resursele informaționale instituționale și în mass-media; mediatizarea informației relevante prin interviuri, reportaje, articole în mass-media; promovarea și distribuirea materialelor informative; organizarea ședințelor informative, workshop-uri, discuții publice, seminare, prelegeri, convorbiri individuale și în grup; derularea spoturilor video în mass-media și pe ecranele LED; organizarea acțiunilor de comunicare și mobilizare comunitară: flash-moburi, concursuri de desene, expoziții etc.</p> <p>De asemenea, în anul 2023 au fost implementate 2 campanii naționale de promovare a screening-ului de cancer, susținute din fondul de profilaxie CNAM, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Campania națională de promovare a screening-ului cancerului colorectal și pilotarea screening-ului prin testarea iFOB în 4 localități – pilot: mun. Chișinău (sectorul Botanica), mun. Bălți, r. Călărași, r. Cahul (în perioada mai – iunie). Scopul fiind promovarea și popularizarea serviciului de screening colorectal în Republica Moldova, informarea populației despre metodele de depistare precoce a cancerului de colon, precum și creșterea ratei
--	--	--	--	---

				<p>de efectuare a testului de screening în rândul populației cu risc sporit de a dezvolta cancer de colon.</p> <p>- Campania națională de depistare timpurie a cancerului mamar (în perioada octombrie - decembrie 2023), având ca scop creșterea gradului de conștientizare și depistarea precoce a afecțiunilor precanceroase și a cancerului de sân. În timpul campaniei, au fost deschise centre regionale de depistare precoce a cancerului de sân la Chișinău, Bălți, Ungheni și Căușeni pentru a oferi consultații medicale gratuite, informații, teste de laborator și diagnosticare, inclusiv pentru femeilor refugiate din Ucraina în Republica Moldova.</p> <p>Un aport semnificativ în prevenirea și controlul cancerului, a avut-o și USMF, prin crearea și diseminarea unui spot video de sensibilizare a problemei cancerului în Republica Moldova de către studenții anului IV programul Sănătate Publică, ghidați de specialiștii din cadrul Departamentului Medicină Preventivă, Disciplina de Igienă.</p>
3.1.6	Monitorizarea acoperirii cu vaccinare împotriva virusului hepatitei B și cu vaccinare împotriva papiloma virus, în conformitate cu programele naționale.	2023-2025	DPDSPUSP ANSP DGPDSMI CNAM în colaborare cu partenerii de dezvoltare	<p>Indicator realizat</p> <p>Vaccinul antihepatic B este un tip de vaccin folosit pentru a preveni infectarea cu virusul hepatic B, notat prescurtat HBV, virusul responsabil de apariția hepatitei B.</p> <p>Conform Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), se estimează că la nivel mondial, peste 350 milioane de persoane trăiesc cu hepatita B și C, dintre care 8 din 10 persoane nu cunosc că sunt infectați.</p> <p>Aproximativ 4,5 milioane de decese premature ar putea fi prevenite în țările cu venituri mici și medii până în 2030 prin vaccinare, teste de diagnosticare, tratament și campanii de educație pentru sănătate.</p> <p>Rapoartele privind vaccinarea și revaccinarea pentru hepatita virală B se colectează lunar/trimestrial și anual.</p> <p>Activitatea pozitivă a majorității instituțiilor medico - sanitare din țară și asigurarea suficientă cu vaccinuri și seringi s-au scontat cu menținerea unei ponderi relativ înalte a cuprinderii cu vaccinări a copiilor (tabelul 2).</p> <p><i>Tabel 4. Ponderea acoperirii vaccinale a copiilor cu vaccin</i></p>

contra hepatitei virale B în anul 2022 (%)

Vârsta	0-12 luni	1 an	2 ani	3 ani	4 ani	5 ani	6 ani	7 ani	8 ani	9 ani	10 ani
RM	39,8	88,2	94,0	95,1	96,9	96,4	96,9	96,9	96,7	97,3	97,3
Malul Drept	39,9	88,7	94,8	96,0	97,4	97,2	97,7	97,5	97,6	98,0	98,1
Estul țării	39,6	83,1	87,6	87,8	92,7	90,2	90,8	92,5	90,5	92,2	92,1

Anual, la data de 28 iulie marcăm Ziua Mondială a Hepatitei, scopul căreia este sporirea gradului de conștientizare a populației cu privire la hepatita virală, un proces inflamator a ficatului care provoacă boli hepatice severe și cancer hepatocelular. Tema evenimentului pentru al doilea an consecutiv este „**Hepatita nu poate aștepta**” și transmite urgența eforturilor necesare pentru a elimina hepatitele virale, ca o amenințare pentru sănătatea publică, până în anul 2030. În acest context, în conformitate cu Dispoziția ANSP nr.134-d din 14 iulie 2023, au fost organizate acțiuni de sensibilizare și informare la nivel teritorial, elaborarea comunicatului de presa (<https://ansp.md/protejeaza-ti-ficatul-fa-testul-la-hepatita/>), interviuri în mass media(<https://noi.md/md/societate/medic-moldova-este-pe-primul-loc-in-europa-in- ceea-ce-privește-cazurile-de-hepatita>).

Implementarea vaccinării anti-HPV reprezintă pentru Republica Moldova o măsură majoră în prevenirea cancerului de col uterin cauzat de infecția cu Virusul Papiloma Uman și atingerea obiectivelor globale a dezvoltării durabile.

Astfel, în scopul intensificării procesului de vaccinare și creșterii acoperirii vaccinale contra maladiilor prevenibile prin vaccinare, inclusiv informarea privind vaccinarea contra Virusului Papiloma Uman, cu scopul prevenirii cancerului de col uterin , cu suportul

UNICEF Moldova, este în derulare o Campanie de informare și implicare a comunității privind creșterea cererii de imunizare în zonele rurale, prin dispoziția MS nr. 377-d din 27 iulie 2023. Campania se desfășoară în următoarele 10 teritorii: Dondușeni, Comrat, Ceadâr-Lunga, Căușeni, Stefan-Vodă, Râșcani, Cahul, Sângerei, Glodeni, Călărași și în 15 suburbii ale municipiului Chișinău.

Pe parcursul perioadei de referință a continuat vaccinarea contra Virusului Papiloma Uman. A fost asigurată transportarea centralizată a vaccinurilor către subdiviziunile teritoriale ale ANSP cu auto-refrigeratorul ANSP, astfel fiind sporit gradul de respectare a lanțului frig la transportarea lor.

Conform datelor rapoartelor statistice Forma nr.6 parvenite la nivel național, pe Republica Moldova Malul Drept, starea de vaccinare a fetelor cu vaccinarea completă a fost mai mică de 50%.

Tabel 3. Ponderea vaccinării contra Virusului Papiloma Uman, a fetelor de 10-11 ani, din RM, cu formula completă pentru anii 2018-2022 (%)

fete /vârsta	Acoperirea vaccinală cu vaccin contra Virusului Papiloma Uman, %				
	a.2018	a.2019	a.2020	a.2021	a. 2022
10 ani	44,2	35,8	31,0	39,9	35,7
11 ani	51,7	52,1	49,2	43,9	46,9

În contextul Săptămânii europene de prevenire a cancerului de col uterin, a fost organizat și desfășurat un training consacrat consolidării capacităților de prevenire a cancerului de col uterin în rândurile cadrelor didactice din învățământul profesional medical privind Programul de screening de col uterin în RM: succese și perspective și Vaccinarea anti-HPV. Treningurile au fost desfășurate în Colegiile de medicină din țară: Chișinău, Bălți, Orhei, Cahul și Ungheni.

Din mijloacele fondului măsurilor de profilaxie a fost achitată

					suma de 260,5 mii lei, pentru finanțarea achiziționării a 8 mii doze de vaccin contra hepatitei virale B.
3.1.7	Reglementarea continuă a rețelelor de școli pentru pacienții cu BNT (de exemplu: „Școala pacientului cu HTA”, „școala pacientului cu diabet zaharat”) la nivel național.	2023-2027	DPDSPUSP DGPDSMI CNAM ANSP USMF IMSP/AMP ASOCIAȚIIE PACIENȚILO R În colaborare cu partenerii de dezvoltare		Indicator realizat Instituțiile de Asistență Medicală Primară realizează instruirea/școlarizarea diferitor contingente a populației, dintre care bolnavii care suferă de diabet și bolnavii de hipertensiune etc. Astfel, conform Raportului statistic privind promovarea sănătății și educație pentru sănătate (formularul 50-săn), în perioada de referință au fost instruite circa 669 de persoane cu diabet zaharat și 755 persoane cu hipertensiune arterială, în cadrul școlilor pentru pacienții cu BNT.
3.1.8	Asigurarea populației din grupurile țintă prestabilite cu programe de screening (în cancer, BCV, diabet zaharat, supraponderare /obezitate, inclusiv, în graviditate, la copii mici și adolescenți etc.)	2023-2027	DGPDSMI CNAM IMSP republicane, coordonatoare de programe specifice, în colaborare cu partenerii de dezvoltare		Indicator parțial realizat În anul 2023, a fost lansată campania de promovare și popularizare a serviciului de screening colorectal, în 4 raioane pilot- mun. Chișinău (s. Botanica), mun. Bălți, raioanele Călărași și Cahul. În cadrul acestei campanii au fost realizate acțiuni de informare și popularizare a screening-ului colorectal, au fost repartizate 9200 de teste iFOB (examinarea maselor fecale la prezența sângelui ocult) persoanelor asimptomatice cu vârsta cuprinsă între 50 și 55 de ani.
3.1.9	Actualizarea continue a Listei medicamentelor compensate pentru BNT, inclusiv a celor generice	2023-2027	DPDMDM, DGPDSMI, CNAM,		Indicator realizat În scopul sporirii accesului populației la medicamente și dispozitive medicale compensate și implementării recentelor realizări întreprinse în acest sens, CNAM aduce la cunoștință despre aprobarea Ordinului comun al Ministrului Sănătății și Directorului general al CNAM nr. 1178/320-A din 22.12.2023 cu privire la modificarea Ordinului nr. 605/133-A din 21.06.2022 cu privire la medicamentele și dispozitivele medicale compensate din fondurile de asigurări obligatorii de asistență medicală. Prin urmare, la data de 01 ianuarie 2024, vor intra în vigoare

				<p>modificările la Lista de Denumiri Comune Internaționale (DCI) de medicamente compensate din fondurile asigurării obligatorii de asistența medicală (Listă) după cum urmează:</p> <p>1. Includerea în Lista medicamentelor integral compensate pentru tratamentul maladiilor oncologice a persoanelor asigurate și neasigurate, a următoarelor DCI de medicamente:</p> <ul style="list-style-type: none"> > DCI Tamoxifenum 20 mg, comprimate filmate; > DCI Anastrozolum 1 mg, comprimate filmate <p>Medicamentele noi incluse la compartimentul „Pentru tratamentul maladiilor oncologice” se vor prescrie de către medicul oncolog și sau medicul de familie, după caz, conform principiului teritorial sau de către medicii din cadrul IMSP „Institutul Oncologic”, conform codului DCI atribuit medicamentului.</p> <p>2. Includerea în Listă a DCI Ticagrelorum 90 mg. comprimate filmate, la rata de compensare 65% din mediana prețurilor cu amănuntul a DCI negociate și plafonate, cu indicația terapeutică: pentru pacienții cu sindrom coronarian acut (SCA)/infarct miocardic acut (IMA). Medicamentul respectiv se va prescrie de către medicul de familie în baza indicației medicului în specialitatea cardiologie, chirurgie cardiovasculară și chirurgie vasculară.</p> <p>3. Includerea în Listă a dozei și formei farmaceutice noi:</p> <ul style="list-style-type: none"> > DCI Verapamilum, 80 mg, comprimate filmate. <p>4. Excluderea din Listă a următoarelor DCI de medicamente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DCI Tobramycinum; - DCI Nicergolinum; - DCI Neostigmini methylsulphas; - DCI Dipyridamolum, - DCI Vinpocetinum. <p>Pe parcursul anului au fost emise 5 ordine cu privire la actualizarea Listei medicamentelor compensate.</p> <p>Astfel, în Lista medicamentelor compensate au fost introduse medicamente pentru:</p> <p>a) tratamentul maladiilor cardiovasculare (Rivaroxabanum și Ticagrelorum);</p>
--	--	--	--	---

					b) tratamentul bolilor oncologice (Anastrozolum și Tamoxifenum). Numărul de pacienți exprimat în %, care suferă de boli netransmisibile și primesc medicamente compensate, constituie: - 63,8 % cu maladii cardiovasculare; - 18,6 % cu diabet zaharat; - 1,86 % cu boli respiratorii cronice.
3.1.10	Instituționalizarea Programului de Autogestionare a Bolilor Cronice la nivel național	2023-2024	DPDSPUSP ANSP DGPDSMI	63 mii lei	Indicator realizat parțial În anul 2023 a continuat instituționalizarea Programului de Autogestionare a Bolilor Cronice. Acest Program de schimbare comportamentală, pe parcursul anului 2023 a fost implementat în 14 comunități țintă, unde 28 pacienți cu BNT au fost instruiți ca facilitatori și 198 pacienți au participat la acțiunile de schimbare a comportamentului sănătos în cadrul atelierelor de autogestionare la nivel comunitar - 63 mii lei.
Obiectivul specific 3.2. Creșterea și prioritizarea alocărilor bugetare pentru abordarea supravegherii, prevenirii, depistării precoce și tratamentului BNT, reabilitării și îngrijirii paliative					
3.2.1	Evaluarea cadrului normativ prin prisma eficacității și asigurării echității pentru a asigura acoperirea universală în sănătate pentru prevenirea și combaterea BNT.	2023	DPBAM DGPDSMI		Indicator nerealizat Ministerul Sănătății este în proces de evaluare a cadrului normativ și acțiunea urmează a fi realizată în anul 2024.
3.2.2	Includerea indicatorilor de plată pentru performanță privind îmbunătățirea calității serviciilor BNT.	2023-2024	DPBAM DGPDSMI de comun cu CNAM		Indicator nerealizat Ministerul Sănătății este în proces de elaborare a indicatorilor de plată pentru performanță privind îmbunătățirea calității serviciilor BNT.
Obiectivul specific 3.3. Dezvoltarea capacităților resurselor umane pentru prevenirea, depistarea precoce, tratamentul și îngrijirea BNT					
3.3.1	Evaluarea și dezvoltarea programelor de instruire universitară, postuniversitară și EMC în	2023-2024	USMF „Nicolae Testemițanu” CEMF„Raisa		Indicator realizat În perioada de referință au fost depuse eforturi și obținute rezultate în vederea dezvoltării programelor de instruire universitară și

	prevenirea și controlul BNT.		Pacalo”, Colegiile de Medicină, DPDMPPM, în colaborare cu partenerii de dezvoltare		postuniversitară și anume a fost aprobată la toate etapele curriculare disciplina opțională „Sănătatea și schimbările climaterice”. Concomitent, în cadrul Programului formării profesionale continue a medicilor și farmaciștilor pentru anul 2023, a fost inclus cursul Bolile netransmisibile: supraveghere și control, care s-a desfășurat în perioada 16.01-03.02.2023, în cadrul căruia au fost instruite 9 persoane.
3.3.2	Participarea la actualizarea modulelor de instruire, în prevenirea, depistarea precoce, diagnosticul și tratamentul BNT pentru prestatorii de servicii medicale la toate nivelurile.	2023-2027	USMF „Nicolae Testemițanu” ANSP AMP În colaborare cu partenerii de dezvoltare		Indicator realizat ANSP în comun cu USMF „Nicolae Testemițanu” au actualizat modulul de instruire pentru medicii specialiști privind prevenirea și supravegherea BNT.
3.3.3	Realizarea instruirilor tematice pentru cadre didactice și specialiști din domeniul sănătății în prevenirea, depistarea precoce, diagnosticul și tratamentul BNT, inclusiv în comunicare și schimbare de comportament.	2023-2027	DPDMPPM USMF „Nicolae Testemițanu” DPDSPUSP DGPDSMI		Indicator realizat Pentru a asigura realizarea acțiunii privind instruirile tematice, în anul 2023 specialiștii din domeniul sănătății au participat în cadrul: - Lugano Summer School în Public Health, Policy, Economics and Management, 32nd edition, 21–26 august 2023. - WINTER SCHOOL: Global Health and wellbeing. Measuring progress towards the United Nations Sustainable Development Goal 3, organizat de către University of Pavia, Italy, 30 ianuarie - 3 februarie 2023. - workshop-uri medicale și 3 cursuri educaționale organizate în cadrul Conferinței științifice anuale „Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță”, 18-20 octombrie 2023 - sesiuni State of the Art, Dr. Andrew J. Behnke, medic endocrinolog și profesor asociat la Virginia Tech/Carilion School of Medicine din Roanoke, Virginia, SUA.
3.3.4	Formarea continuă a specialiștilor din alte	2023-2027	DPDSPUSP DGPDSMI		Indicator realizat

	sectoare în prevenirea și controlul BNT (inclusiv asistenți medicali școlari, asistenți sociali, cadre didactice, etc.) inclusiv în comunicare și schimbare de comportament.		USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu MEC, CEMF „Raisa Pacalo”, Colegiile de Medicină, ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare		În scopul sporirii gradului de cunoștințe a specialiștilor din alte sectoare în prevenirea și controlul BNT, inclusiv în comunicare și schimbare de comportament a fost organizat și desfășurat în perioada 05 - 09 iunie 2023, atelierul de instruire „Promovarea sănătății pentru Schimbare de Comportament – modelul COM-B”, la care au participat 25 specialiști în domeniul promovării sănătății sectoare asistenți medicali școlari, asistenți sociali, cadre didactice, rezidenți). Totodată, în perioada 27 februarie-31 martie 2023 a fost organizat atelierul de instruire privind gestionarea continuă a bolilor netransmisibile la nivel local, inclusiv în timpul ciclului de migrațiune, pentru conducătorii și echipa managerială din IMSP și CSP teritoriale din cadrul ANSP din raioanele Dondușeni, Rîșcani, Basarabeasca, Dubăsari, Nisporeni, Comrat și Ceadâr-Lunga – 190 mii lei.
3.3.5	Elaborarea recomandărilor privind implementarea unui modul ce abordează problema prevenirii și controlului BNT în curricula universitară de la specialitățile din domeniul științe ale educației, pentru ciclul de studii I, licență	2024	DPDSPUSP DGPDSMI USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu UTM, USM, UASM, ASEM		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru anul 2024.
Obiectivul general 4. Consolidarea capacităților naționale pentru o mai bună supraveghere și cercetare a BNT, alături de sisteme robuste de monitorizare și evaluare, care să asigure implementarea intervențiilor bazate pe dovezi					
Obiectivul specific 4.1. Consolidarea sistemelor de supraveghere pentru BNT și a celor de monitorizare și evaluare a bolilor					
4.1.3	Elaborarea Conceptului pentru componenta de supraveghere a BNT și a factorilor de risc în Sistemul informațional național din domeniul sănătății	2024-2025	DPSPUSP ANSP		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru anul 2024-2025.

4.1.2	Revizuirea setului de indicatori de sănătate utilizați și raportați de către instituțiile medicale și alte instituții la cadrul global de monitorizare a OMS privind BNT și factorii de risc.	2024	DPSPUSP ANSP în colaborare cu BNS		Indicator realizat În anul 2024 au fost actualizate datele și metadatele pentru indicatorii de sănătate privind BNT și factorii de risc conform prevederile Hotărârii Guvernului nr. 953 /2022 cu privire la aprobarea cadrului național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030”.
4.1.3	Participarea în rețelele de supraveghere și de acțiuni în domeniul prevenirii BNT, stabilite de OMS (supravegherea factorilor de risc prin studii populaționale).	2023-2027	DPSPUSP ANSP		Indicator realizat Pentru anul 2023 a fost planificat și realizat Studiul COSI – supravegherea obezității la copii.
4.1.4	Dezvoltarea și aplicarea unui sistem de supraveghere în sănătatea nutrițională, statutul nutrițional și determinanțele acestora și asigurarea funcționării durabile a acestuia	2025-2027	DPSPUSP ANSP		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru anii 2025-2027.
4.1.5	Dezvoltarea conceptului registrelor electronice de boli, inclusiv (cancer, hipertensiune și diabet) cu efectuarea analizei barierelor și a mediului sportiv	2027	DPSPUSP ANSP în colaborare cu AGE, CNAM		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru anul 2027.
4.1.6	Asigurarea schimbului informațional cu alte sisteme naționale și internaționale referitor la serviciile de sănătate publică	La solicitare	DPSPUSP CNAM		Indicator realizat În anul 2023 MS a furnizat date pentru runda 2023 a Sondajului global privind evaluarea capacității naționale de prevenire și control al bolilor netransmisibile, organizat de către OMS.

Obiectiv specific 4.2. Fortificarea capacităților de cercetare/inovare în domeniul prevenirii și controlului BNT				
4.2.1	Elaborarea proiectelor de cercetare în domeniul prevenirii și controlul BNT conform priorităților stabilite la nivel național.	2023-2027	USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu alte instituții	<p>Indicator realizat</p> <p>În perioada de referință de către IMSP Institutul Cardiologic au fost implementate proiectele de cercetare științifică în conformitate cu Programul de Stat 2020-2023.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Evaluarea markerilor instrumentali și biochimici în managementul pacienților cu infarct miocardic acut fără elevare de segment ST, precum și în aprecierea gradului de afectare coronariană microvasculară; 2) Alternative terapeutice noi de ameliorare a prognozei de lungă durată a pacienților cu insuficiența cardiacă cronică prin implementarea strategiilor chirurgicale, intervenționale și de recuperare preoperatorie; 3) Studiul comparativ al impactului unor abordări diverse în tratamentul hipertensiunii arteriale rezistente la pacienții cu sau fără diabet zaharat; 4) Abordarea strategică a tromboembolismului pulmonar în perioada pre și post spitalicească în condițiile Republicii Moldova; 5) Aspecte evolutive ale sindromului metabolic la copii sub tratament cu inhibitorii lipazei gastrointestinale. <p>În cadrul Programului de stat 2020-2023, USMF „Nicolae Testemițanu” a dezvoltat 6 proiecte care la momentul actual sunt în curs de desfășurare. Din altele 11 proiecte depuse, a fost câștigat 1- (ICGEB), iar 10 sunt în curs de evaluare (1 Danube, 1 EU4Health, 8 proiecte de colaborare cu România).</p> <p>Totodată, a fost depus proiectul pe diabet zaharat de către catedra de endocrinologie și anume Proiectul iCREATE „Creșterea capacității de cercetare în prevenirea traumatismelor în Europa de Est (2022-2026)”, finanțat de NIH, SUA.</p>
4.2.2	Dezvoltarea competențelor metodologice pentru elaborarea și participarea la proiecte de	2023-2027	USMF „Nicolae Testemițanu” În colaborare	<p>Indicator realizat</p> <p>Pentru dezvoltarea competențelor metodologice privind elaborarea proiectelor de cercetare, USMF „Nicolae Testemițanu” a organizat</p>

	cercetare/inovare la nivel internațional.		cu alte instituții internaționale și naționale		2 seminare la data de 9.02.2023 (au participat 45 pers) și 15.12.2023 (au participat 26 pers). Prezentarea condițiilor de aplicare în cadrul apelului deschis How to work as an expert la Comisia Europeană. Susținerea tezei de doctor în științe medicale cu tema „Traumatismul rutier și promovarea comportamentului de prevenție în rândul populației”, 331.02- Igienă (Cociu Svetlana, 12.12.2023).
4.2.3	Fortificarea capacității laboratoarelor ANSP pentru efectuarea cercetărilor în domeniul prevenirii și controlului BNT	2026-2027	DPSPUSP ANSP		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru anii 2026-2027.
4.2.4	Organizarea de conferințe în domeniul prevenirii și controlului BNT cu implicare intersectorială și internațională.	2023-2027	USMF „Nicoale Testemițanu” ANSP În colaborare cu instituțiile și organizațiile relevante		Indicator realizat Fortificarea și ridicarea nivelului de cunoștințe și abilități în reducerea bolilor netransmisibile în mare parte se datorează conlucrării periodice la nivel național și internațional, prin schimbul de experiență obținut în urma organizării periodice a conferințelor. - Conferința clinică organizată de IMSP Institutul de Cardiologie în comun cu Institutul de Neurologie și Neurochirurgie „Sincopa în practica clinici a cardiologului și neurologului - cazuri clinice (15.03.2023). - Cazul clinic prezentat de colaboratorii Departamentului cardiologie intervențională: Infarctul miocardic acut STEMI la tineri - caz clinic (22.03.2023). - Conferința clinică prezentată de colaboratorii Departamentului cardiologie intervențională: „Endarterectomia carotidiană și bypass-ul coronarian simultan, indicații, rezultate, experiența proprie” (29.03.2023). - Conferința clinică „Utilizarea inhibitorilor co-transportorilor glucoza-sodiu (SGLT2) în tratamentul pacienților cu insuficiență cardiacă” (05 .04.2023). - Conferința clinică - „Cazul săptămânii” prezentat de colaboratorii secției clinice Nr 2: „Ce poate ascunde Hipertensiunea arterială?”,

					<p>(13.04.2023).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conferința clinică prezentată de colaboratori secției cardiocirurgie și reabilitare cardiacă: „Rolul testului de efort cardiopulmonar în evaluare capacității de efort, stratificarea riscului și aprecierea prognosticului, (03.05.2023). - Conferința clinica - „Cazul săptămânii” prezentat de colaboratori secției nr.5: „Capcane în evaluarea pacientului cu durere toracică anginoasă” (18.05.2023). - Conferința clinică prezentată de colaboratorii Departamentului urgente cardiace cu tema: Conduita tratamentului anticoagulant „Trombofilii ereditare - diagnosticare, management” (24.05.2023). - Conferința clinica prezentată de colaboratori secției nr. 6 cu tema: „Abordarea complex a unui pacient hipertensiv” (07.06.2023). - Conferința cu tema: 9, „Sindromul coronarian acut. Noi abordări diagnostice și de tratament - actualizări de ultima ora prin prisma Ghidului ESC actualizat (11.10.2023). - Conferința cu tema: „Despre actualizarea concentrată în 2023 a Ghidului ESC 2021 pentru diagnosticul și tratamentul insuficienței cardiace acute și cronice” (18.10.2023). - Conferința clinica cu tema: „Despre Ghidul ESC managementul endocarditei actualizat - Conferința clinica cu tema: „Despre Ghidul ESC managementul endocarditei actualizat în 2023” (25.10.2023). - Conferința cu tema: „Managementul cardiomiopatiilor” (01.11.2023). - Conferința cu tema: „Actualități în managementul hipertensiunii arteriale” (08.11.2023). - Conferința cu tema: „Actualități în managementul bolilor cardiovasculare la pacienții cu diabet zaharat” (15.11.2023). - Conferința cu tema: Infarctul miocardic cu artere coronare non-obstructive (MINOCA)” (06.12.23). - Conferința cu tema: „Deficiența de fier și anemiile feriprive în insuficiența cardiacă” (13.12.23), raportor D. Bursacovschi, medic-
--	--	--	--	--	--

cardiolog.

Un aport important în organizarea conferințelor ce țin de domeniul BNT, a avut-o și USMF „Nicolae Testemitanu” și anume prin:

	congr ese	confe rințe	simpo zioan e	sesiu ni	webin are	coloc vii	școal ă de vară
Numărul de acțiuni	4	5	2	2	2	6	1

- Conferința națională „Abordare multidisciplinară în managementul obezității, diabetului și a altor tulburări nutriționale stabilite în cadrul rețelei transfrontaliere integrate OBDIA-NET”. (100 participanți) – date privind conferința se pot accesa la adresa: https://obdia-net.grant.umfiasi.ro/wp-content/uploads/2023/05/Stire_OBDIA_NET_25.04.2023.pdf

- Conferința națională cu participare internațională „Tendințe actuale și provocări în medicina preventivă” organizată în cadrul celei de-a XXXVII-a ediție a Săptămânii Medicale Balcanice „Perspective ale Medicinii Balcanice în era post COVID-19”, 8-9 iunie 2023 - date privind conferința se pot accesa la adresa: <https://usmf.md/ro/evenimente/saptamana-medicala-balcanica-editia-xxxvii>

- 4 workshopuri, Romania, Danemarca, Ungaria, Estonia, Italia, Armenia, Georgia

- Simpozionul științifico-practic cu participarea internațională „Nutriția modernă: Provocări și Oportunități”, 17 octombrie 2023 - date privind conferința pot fi accesate la adresa: <https://usmf.md/ro/noutati/nutritia-moderna-convocari-si-opportunitati>

- Conferința Științifică Anuală USMF „Nicolae Testemitanu”, Secția Aspecte igienice ale sănătății publice, 18-20 octombrie 2023. Informații privind conferința pot fi accesate la adresa: <https://conferinta.usmf.md/wp-content/uploads/PROGRAM->

					<p>INVITATIE-1.pdf</p> <p>- Conferința națională cu participare internațională „One Health approach – achievements and challenges”/„O singură sănătate – realizări și provocări”, ediția a II-a, 23-24 noiembrie 2023. Informații referitor la conferința pot fi accesa la adresa: https://usmf.md/ro/evenimente/abordarea-o-singura-sanatate-realizari-si-provocari-conferinta-stiintifica</p>
--	--	--	--	--	--